

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
НАУКА И ОБРАЗОВАНИЕ ЗА
ИНТЕЛИГЕНТЕН РАСТЕЖ

СБОРНИК „ДОБРИ ПРАКТИКИ НА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕТО „ДЕТСКА ГРАДИНА – СЕМЕЙСТВО“ ПРИ РАБОТА С РОДИТЕЛИ ОТ УЯЗВИМИ, МАРГИНАЛИЗИРАНИ ОБЩНОСТИ И С РОДИТЕЛИ НА ДЕЦА СЪС СОП С УЧАСТИЕ НА ПЕДАГОГИЧЕСКИ СПЕЦИАЛИСТИ И НЕПЕДАГОГИЧЕСКИ ПЕРСОНАЛ“

В изпълнение на Договор № НОИР-ЗОП-005#5 от 29.12.2020 г., с предмет Методика за работа на непедagogическия персонал с родители от уязвими, маргинализирани групи и родители на деца със СОП при реализиране на взаимодействието „детска градина – семейство“ и обучителна програма към нея; обучение на непедagogическия персонал и на други заинтересовани страни за прилагане на Методиката по изготвена и приложена към нея обучителна програма; разработване на сборник „Добри практики за участие на непедagogическия персонал във взаимодействието „детска градина – семейство“ (Сборник) за изпълнение на проект „Активно приобщаване в системата на предучилищното образование“, финансиран по Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“ (ОП НОИР).

Изпълнител: „Файв Консулт“ ЕООД

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от „Файв Консулт“ ЕООД и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

Авторските права върху разработения

СБОРНИК „ДОБРИ ПРАКТИКИ НА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕТО
„ДЕТСКА ГРАДИНА – СЕМЕЙСТВО“ ПРИ РАБОТА С РОДИТЕЛИ
ОТ УЯЗВИМИ ОБЩНОСТИ И С РОДИТЕЛИ НА ДЕЦА СЪС СОП, С УЧАСТИЕТО
НА ПЕДАГОГИЧЕСКИ И НЕПЕДАГОГИЧЕСКИ ПЕРСОНАЛ“

принадлежат из азованието и науката в качеството на конкретен бенефициент
по изпълнение на проект „Активно приобщаване в
системата на предучилищното образование“ в изпълнение на Административен договор
за предоставяне на безвъзмездна помощ № BG05M2OP001-3.005-0004-C01.

СЪДЪРЖАНИЕ

ВЪВЕДЕНИЕ	5
Област Благоевград	7
„Начини за подпомагане на езиковото и познавателно развитие при деца в норма и деца с обучителни трудности“	7
Област Бургас	10
„Допълнително обучение по български език“	10
„Заедно за децата“	13
„Библиотека на игрите“	16
Област Варна	20
„Социализация и подкрепа на деца от уязвими групи“	20
„Социално кафене – алтернативна услуга за родители на деца с увреждания и семейства в риск“	23
Област Велико Търново	28
„Аз се социализирам в света“	28
Област Враца	32
„Създаване на устойчив модел за работа със семейството“	32
„Ателие: „...по пътя на цветните детски мечти“	36
Област Добрич	40
„Приказка за събуждане“	40
„Отворени врати в ДГ „Детелина“; „Училище за родители“;	
„Природата – наш дом“	42
Област Ловеч	46
„Подкрепа на деца със СОП“	46
„Можеш! И ще можеш повече, ако си сред нас!“	48
Област Пазарджик	53
„Приобщаване на родителите към живота в детската градина чрез „Празничен кръговрат“	53

Област Пловдив	57
<i>„Здравословното хранене – мисия възможна в семействата от уязвими, маргинализирани общности“</i>	57
<i>„Работилничка с мама“</i>	60
Област Плевен	63
<i>„Равен шанс на всяко дете за добро развитие и бъдеще“</i>	63
Област Разград	67
<i>„Работилничка с мама“</i>	67
Област Русе	71
<i>Лятна практика „Лаборатория на успеха“</i>	71
<i>„Богатството на пъстротата“</i>	74
Област Сливен	77
<i>„Успяваме заедно“</i>	77
<i>„Аз и моето семейство сме в детската градина“ – приобщаване на деца и семейства от етническите малцинства в детската градина</i>	80
Област Смолян	84
<i>„Активни родители за успешни деца“</i>	84
Област Софийска	87
<i>„Животните в реките, моретата и океаните“</i>	87
Област Стара Загора	91
<i>„Нека заедно за всяко дете да осигурим прекрасно бъдеще“</i>	91
<i>„Ателие по пластични материали, течливи и природни материали“</i>	94
Област Хасково	98
<i>„Заедно учим и творим“</i>	98
Област Шумен	102
<i>„Уикенд училище“</i>	102

ВЪВЕДЕНИЕ

Настоящият сборник „Добри практики на взаимодействието „детска градина – семейство“ при работа с родители от уязвими, маргинализирани общности и с родители на деца със СОП, с участие на педагогически специалисти и непедagogически персонал“ е разработен в изпълнение на Договор № НОИР-ЗОП-005#5 от 29.12.2020 г., с предмет Методика за работа на непедagogическия персонал с родители от уязвими маргинализирани групи и родители на деца със СОП при реализиране на взаимодействието „детска градина – семейство“ и обучителна програма към нея; обучение на непедagogическия персонал и на други заинтересовани страни за прилагане на Методиката по изготвена и приложена към нея обучителна програма; разработване на сборник „Добри практики за участие на непедagogическия персонал във взаимодействието „детска градина – семейство“ за изпълнение на проект „Активно приобщаване в системата на предучилищното образование“, финансиран по Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“ (ОП НОИР).

Целта на сборника е систематизиране на ефективни практики от взаимодействието детска градина – семейство, с фокус върху работата с родители от уязвими, маргинализирани общности и родители на деца със СОП, които да бъдат популяризирани и да служат като насоки за организиране на подкрепяща среда и начини за организиране на взаимодействието.

Целевите групи, към които сборникът е насочен, са:

- непедagogически персонал (образователни медиатори, помощници на учителите и социални работници в образованието);
- други заинтересовани страни (авторитети от и за общността, представители на неправителствени организации, родители).

Подборът на добрите практики бе извършен по следните задължителни критерии:

- наличие на методология за работа с родителите като основа за реализиране на практиката и активно включване в нея на непедagogическия персонал след оценка на установени потребности и на нуждите на родителите;
- доказана добавена стойност по отношение на образователната интеграция, социалното включване на децата и родителите, тяхното овластяване и/или възможност за развитие на активното участие на родителите в образователно-възпитателния процес в детската градина;

- повтораемост и трансфериране: до каква степен тази практика може да бъде повторена другаде и да се трансферира към друг контекст; значимост на общоприетото решение, реализирано чрез нея;
- Съвместимост: ниво на съгласуваност между резултатите и целите на практиката – имат видим ефект и осезаемо въздействие върху повишаването на ефективността на взаимодействието с родителите и развитието на образователната интеграция на децата;
- Практиката представя специфични подходи, отразяващи специфични характеристики на групите родители, към които е насочена, или на съответния регион или населено място.

Област Благоевград

„Начини за подпомагане на езиковото и познавателно развитие при деца в норма и деца с обучителни трудности“

ДГ „Първи юни“

Обл. Благоевград, общ. Благоевград

Цели

Добрата практика е насочена към оценка на индивидуалните потребности на децата и работа с децата за оказване на обща подкрепа за деца с артикулационни нарушения, деца с девиантно поведение и когнитивни нарушения.

В дългосрочен план инициативата цели развитие на когнитивни, емоционални, познавателни и езикови способности на деца със специални образователни потребности.

Ресурси

Използваните ресурси при прилагането на практиката са:

- **човешки ресурси** – помощник на учителя и родителски колектив;
- **технологични ресурси** – мултимедия;
- **информационни ресурси** – презентации по отделните теми; богат набор от нагледен картинен материал; теми, заимствани от разработки, получени от проект „Подкрепа за равен достъп и личностно развитие“.

Използваните методи включват: нагледност, достъпност, беседа, наблюдение.

Практиката може да се определи като ефективна от гледна точка на използваните ресурси, защото осигурява подкрепа за всяко дете съобразно неговите индивидуални нужди, формира позитивна социална роля, развива емоционалната интелигентност, познавателното израстване в индивидуалното развитие на личността, подкрепя езиковото развитие, подпомага образователния процес и готовността за училище. Практиката насърчава сътрудничеството дете – родител (изпитване на емпатия към чувствата на другия).

Изпълнение

Всяко занятие е ясно структурирано с начало, същинска част и край. Занятията се провеждат всекидневно, по график, утвърден от директора. Темите, използвани при провеждането на практиката, са: Отново на детска градина; Семейство; Човешко тяло; Светофар; Игри и играчки; Плодове; Зеленчуци; Облекло и обувки; Различни сезони: пролет, лято, есен, зима; Мебели и електроуреди; Денонощие; Празници; Емоции; Животни: домашни, диви и морски; Професии; Превозни средства; Игри със звукове, думи и изречения; Възприемане на литературно произведение (любими приказки).

През настоящата учебна година¹ поради извънредната епидемиологична обстановка и отсъствието на някои от децата много от заложените теми отпаднаха, но ще бъдат реализирани през летните месеци с децата, които ще продължат да посещават детската градина.

Групите са сформирани в началото на учебната година според възрастта и потребностите на децата. По всяка тема има предварително подготвени дидактични материали. Основната цел на занятията е развитие на всички компоненти на езиковата система.

Чрез включването на непедagogическия персонал в практиката се постига по-пълноценна образователна интеграция, подпомага се дейността на учителя в образователния процес, постига се успешно социализиране в общността на детската градина; оказва се подкрепа на децата. Непедagogическият персонал участва в работата на екипа за подкрепа за личностно развитие, оказва техническа подкрепа при подготовката на образователния материал; съдейства организационно и технически при провеждането на педагогическата ситуация; подпомага придвижването на децата и овладяването на хигиенни навици и навици за самообслужване.

Целеви групи и участие на заинтересованите страни

Целевите групи, към които е насочена практиката, са деца със специални образователни потребности и деца, учители, помощник-възпитатели, родители, приятели, семейство.

Включването на целевите групи, включително овластяването им по отношение на въпроси, които ги засягат, се постига посредством екипни срещи между координатор, учител, родител и екип (ресурсен учител, психолог и логопед), провеждане на консултация с родител, телефонни разговори и информирание на родителя чрез табла, поставени във фойайето на детската градина.

---

¹ Учебна година 2020 – 2021.

Резултати и въздействие

Чрез прилагането на практиката се увеличава емоционалната интелигентност на децата, повишава се изпитването на емпатия, подобрява се поведението в социалните взаимоотношения, повишава се доверието, има добра обратна връзка (работни листове, работна тетрадка).

Чрез прилагането на практиката чувствата, емоциите и новите знания се съпреживяват в семействата, а оттам се получава взаимодействието детска градина – дете – родител – специалист.

Възможност за адаптиране

За да бъде адаптирана към друг контекст, практиката трябва да бъде съобразена с конкретните целеви групи (възраст, знания, потребности) – какви затруднения има конкретното дете и какво трябва да бъде направено, за да му бъде помогнато да ги преодолее.

Област Бургас

„Допълнително обучение по български език“

ДГ „Изгрев“

Обл. Бургас, общ. Бургас, гр. Бургас

Цели

Целите на практиката са насочени към активно приобщаване в системата на предучилищното образование, създаване на условия за усвояване на българския език, оказване на педагогическа, психологическа и социална подкрепа; осигуряване на обучителна среда в малки групи, прилагане на индивидуален подход при работа; предоставяне на работни материали за всяко дете и на работни листове, изготвени от учителя по същата тема; постигане на увереност при използването на българския език; обогатяване на базовия речник с думи и изрази; правилно построяване на изречения и използването им в речта; правилно съгласуване по род и число; работа върху умения за преразказ на случка от житейска ситуация; преразказ на кратък текст; разказ по картина; придобиване на навици за самостоятелна работа, увереност и самочувствие на детето; работа по указания, концентрация на вниманието; социализация и свободно изразяване на собствените емоционални нужди; увереност в подкрепата на учителя и заобикалящата го среда в детската градина; привличане на родителите като партньори.

Ресурси

Човешки ресурси – определените ръководители на групи, които са учители с опит, знания, компетентности, умения и квалификация.

Финансови ресурси – осигурени са по проект „Активно приобщаване в системата на предучилищното образование“.

Материални ресурси – участниците в проекта ползват материалната база на детското заведение, която е много добра. Обособени са самостоятелни помещения за ефективна работа с децата по проекта. Оборудвани са с необходимите материали за учителите – ръководители на групи, с дидактични материали и индивидуални материали за децата.

Ползват се съвременни технологии на преподаване и комуникация с децата, родителите и учителите.

Ефективността на практиката се обуславя от съвкупността на съществуващите ресурси, които осигуряват среда за максимално градивно педагогическо взаимодействие учител – дете. Те се прилагат целенасочено и системно. При съществуващите горепосочени добри условия за осъществяване на проекта се прилагат знания и умения по компетентност на учителя :

- чрез повишаване на нивото на усвоените компетентности по български език се работи за осигуряване на градивно въздействие върху работоспособността, мотивацията и напредъка в процеса на работа с децата;
- стимулиране и развиване на практическия интелект на детето чрез създаване на условия за усъвършенстване на мисловни, сетивни и интелектуални процеси; технически умения и волеви личностни качества – самостоятелност, доброволност, самоконтрол, саморегулация, като се работи по образец;
- използват се подходи съобразно индивидуалните възможности и интереси на детето, като се прилагат различни методи: показ (образец от учителя), игрови характер на обучението, стимулиране на конструктивното мислене, съвместна дейност и подкрепа, провокиране на желанието на детето да се занимава само, като материалът за работа е подбран така, че лесно да се постига целта на задачата по темата.

Изпълнение

Прилагането на практиката преминава през следните етапи:

1. Определяне кои са децата от уязвими групи; децата, за които българският език не е майчин; децата, които срещат трудности в обучението и социализацията, за да бъдат включени в допълнителното обучение по български език.
2. Привличане на родителите на децата билингви като партньори на учителя. Участие и на родителите в заниманията за деца.
3. Консултиране на родителите за избягване на трудностите, които детето среща в комуникацията си на български език.
4. Прилагане на индивидуален подход и на методи за педагогическо взаимодействие с децата, системно наблюдаване на напредъка на децата, на постиженията им.

5. Непрекъснатата комуникация с родителите и информирането им за индивидуалния напредък на детето след провеждането на един пакет от педагогически ситуации.

При включването на дете в проекта учителят прави преценка за неговите индивидуални потребности и за необходимостта от допълнително обучение по български език според следните критерии: деца, за които българският език не е майчин; деца с трудности в обучението и социализацията и др. Изготвя се обосновано и мотивирано предложение за съставяне на групата, като се посочват трудности и пропуски на детето в образователния процес. В създадената ресурсна среда се работи по проекта и се осъществява комуникация с родителите за необходимостта от включване на детето в групата предвид бъдещата му роля на ученик. Обучението на децата се осъществява в определения времеви период за провеждането на 10 педагогически ситуации, като периодично се отчитат напредъкът, постигнатите резултати и необходимостта от продължаващо обучение.

Непедагогическият персонал активно участва във всички дейности на детското заведение по проекта. Ролята му в проекта допълнително допринесе за осигуряването на:

- безопасна и здравословна среда за децата – участници по проекта;
- ефективност на обучението по български език;
- комфорт на екипа и децата по време на осъществяването на дейностите;
- подкрепа на децата билингви и техните родители.

Непедагогическият персонал бе равностоен партньор на учителите при изпълнението на всички дейности.

Целеви групи и участие на заинтересованите страни

Деца, за които българският език не е майчин, и деца с трудности в обучението и социализацията.

Резултати и въздействие

Повишаване на доверието към системата на предучилищното образование от страна на родителите. Намаляване на броя на децата, отпаднали от образователната система. Добри практики за комуникацията учител – дете и учител – родител, взаимопомощ, подкрепа и доверие в името на детето.

Повишаване на компетентността на децата по български език, на увереността в собствените им сили и знания, подобряване на социализацията, свободната комуникация с връстници и

осигуряване на положителна емоционална нагласа към образователната институция и нейните ресурси. От своя страна родителите добиха увереност, че децата им са подготвени за училище и имат необходимите социални умения.

Адаптиране на практиката към друг контекст

При осигурени ресурси тази практика може да бъде адаптирана в различни аспекти от широкия спектър на образователната система.

„Заедно за децата“

ДГ „Калинка“

Обл. Бургас, гр. Бургас

Цели

Целите на добрата практика са насочени към: ангажиране на родителите и другите членове на семействата в процеса на включване на децата в системата на предучилищното образование и повишаване на възпитателния потенциал на семейството; подобряване на комуникацията между представителите на семейството и екипа на детската градина чрез образователния медиатор; осигуряване на ефективна комуникация със семейството и включване на родителя като активен участник в изграждането на приобщаваща образователна среда; стимулиране на детския интерес чрез участие в допълнителни дейности по усвояване на българския език; развитие на театрални, танцувални, кулинарни, спортни, екологични, граждански, интеркултурни компетенции чрез активната позиция на родителя като част от дейността.

Ресурси

Финансовият ресурс, необходим за реализирането на практиката, е осигурен чрез участие в проектни дейности, които осигуряват финансиране за обезпечаване на работната заплата на образователния медиатор. От 2019 г. с проекта се финансират и допълнителни дейности на учителите. Финансовото осигуряване за индивидуални занимания и обходи на терен се осигурява чрез средства за финансиране на работата с деца от уязвими групи съгласно ПМС 47/29.03.2018 г.

Човешкият ресурс е основополагащ за практиката. Той е осигурен чрез избор на образователен медиатор, представител на етническата група, ползващ се с доверие и добро име сред общността, а подпомагането му е с активното сътрудничество на педагогическия екип.

Чрез дейността на клуб „Отговорен родител“ в детската градина, срещи на терен и организирането на ателиета и школи за малки и големи, на територията на ДГ „Калинка“ се създава подходяща подкрепяща среда. Подобрените **материални ресурси** и условия на приобщаващата среда в детската градина, осигурени чрез участието в проекти, са движещ стимул на разрастващата се идея „Заедно за децата“.

Изпълнение

Със стартирането на проектните дейности в детската градина, се организираха срещи с родители в клуб „Отговорен родител“. Тематичната насоченост на срещите бе обвързана с възпитанието, отглеждането и образованието на децата, споделените отговорности на родителя и учителя. Чрез съвместната работа на педагози и образователен медиатор се плануваха тематично редовни срещи, като адресатът с годините се променяше по посока от работа с родители само на постъпили в детската градина деца, през срещи на терен с родители на необхванати деца, до поетапно включване в дейности съвместно с децата.

Целта на инициативата ни търпи градация по посока повишаване на ефективността на работата в детската градина по обхващане, включване и предотвратяване на отпадането от образователната система на деца в задължителна предучилищна възраст и подобряване на достъпа до предучилищно образование чрез създаване на приобщаваща образователна среда и поддържане на активно сътрудничество със семейството чрез включване на родителя като активен партньор на детската градина.

Като иновативна практика, дейността на образователния медиатор като непедagogически персонал е в процес на развитие, който е обоснован и зависим от спецификата на образователните институции, демографската специфика на населените места и динамичните обществени фактори, въздействащи върху взаимодействието с родителите. При нас тази длъжност бе разкрита с почасов медиатор, предоставен от общината по проект, който ръководеше клуб „Отговорен родител“, но с подкрепата и непрестанното съдействие на педагогическия екип. В срещите с родители се обсъждаха теми за доброто възпитание, как да помагаме на децата, за детските права и родителските отговорности. Достъпно на родители от малцинствата се представяха кратки беседи и тренинги, но интензивността и пасивността бързо отегчиха родителите.

В края на 2019 г. назначихме образователен медиатор на пълен щат и променихме територията – влизане в общността, приемане на медиатор – водач с авторитет, който да спечели съмишленици. Тематиката на клуба бе в малки групи, на терен. Срещите бяха неформални, но въздействащи и ефективни, защото често към медиатора се присъединяват учители, които не следва да бъдат странични наблюдатели, а е нужно да познават живота в общността. Днес продължаваме да работим съвместно, но все по-често срещаме трудности поради голямото предизвикателство, наречено неграмотност на родителите, което създава препятствия пред разбирането, изготвянето на документацията, а неумението на тези родители да комуникират със здравните власти и да разбират смисъла на това, което се променя в живота на техните деца, им пречи да бъдат активни партньори на учителя.

Целеви групи и участие на заинтересованите страни

Целевите групи са децата от етническите малцинства и усилията са насочени преобладаващо към децата от уязвимите групи, в риск от отпадане и в нужда от превенция на обучителните затруднения поради късното овладяване на българския език.

Необхванатите в образователната система деца, които поради трудната ориентация на родителите по отношение на подготовката на документи за здравословното състояние, не могат да постъпят в детската градина.

Родителите на децата от етническите малцинства, които от пасивна преминават в активна позиция, тоест стават наши партньори.

Резултати

Подобрен диалог със семействата чрез работа на терен и доверителни отношения с образователен медиатор в клуб „Отговорен родител“ .

Повишен брой обхванати деца в детската градина и увеличен брой посещаващи.

Партньорство с родители в съвместни дейности с деца и учители в ателиета и дейности по избор.

Повишени езикови, познавателни, емоционални и интеркултурни компетенции на целевата група.

Началото на процеса на ефективна интеграция е дадено, но смятаме, опирайки се на нашия опит и опита на други образователни институции в работата с децата и учениците от етническите малцинства, че има още какво да се направи, за да се извърви пътят докрай. Разработената стратегия на детската градина за образователна интеграция си поставя за цел постигането на

пълноценна интеграция и утвърждаване на интеркултурната перспектива чрез образование и мотивация за продължаване на образованието в следваща степен от децата от етническите малцинства. Убедени сме, че тези цели могат да се постигнат с обединените усилия на детската градина, семейството и общността и с посредничеството на образователните медиатори. Пътят ни води към системност за постигане на трайно сътрудничество и партньорство семейство – детска градина.

„Библиотека на игрите“

ДГ „Бърборино“

Обл. Бургас, общ. Средец, гр. Средец

Цели

Добрата практика цели повишаване на мотивацията и интереса на децата от етническите малцинства в детската градина към участие в образователния процес и подобряване на образователните им резултати:

- Участие на родителите в образователния процес за подобряване на образователните резултати и повишаване на мотивацията и интереса на децата от етническите малцинства в детската градина.
- Повишаването на мотивацията за формиране на умения и навици у родителите за оказване на подкрепа на децата им за успешна адаптация.
- Формиране и развитие на родителски умения за педагогическа, психологическа и социална подкрепа за активно включване в дейностите на детската градина.
- Адаптиране на взаимодействието между семейство и детска градина за осигуряване на подходяща и спомагаща среда за развитие на детската личност чрез игра в условията на извънредно положение.

Ресурси

Оборудването и обзавеждането на „Библиотеката на игрите“ с дидактични игри и материали за създаване на образователни игри стартира с финансовата помощ по проект „Заедно в ученето и игрите“, финансиран от ЦОИДУЕМ. В дейността се включиха учителите от детската градина, както и група родители, които придобиха социални умения и повишиха обществената си активност. Те се превърнаха в медиатори за останалите родители и спомогнаха за повишаването на родителския капацитет и стимулирането на интерес и активно участие на родителите на деца роми в дейностите на детската градина.

Изпълнение

„Библиотека на игрите“ е създадена и функционира на територията на ДГ „Бърборино“ по проект „Заедно в ученето и игрите“, финансиран от ЦОИДУЕМ. Образователните игри в нея се създават съвместно от учители и родители. Част от родителите участват в създаването на образователните игри и се обучават. Това ядро от родители заедно с учителите обучават и други родители. Обученията представляват предварително планирани и организирани срещи, които подкрепят игровото взаимодействие между родители и деца.

В библиотеката децата от детската градина се учат да играят на игри заедно със своите родители. „Библиотеката на играчките“ може да помогне на родителите да изберат играчки и да дадат предложения за игра, подкрепяйки уникалните възможности на своето дете. Те имат възможност да ги вземат за вкъщи и да ги връщат отново в детската градина на библиотечен принцип. По този начин „Библиотеката на игрите“ помага на родителите да изберат образователна игра, да дадат предложения за игра и да подкрепят и развиват уменията на своето дете.

Така подпомагаме децата без финансови възможности да имат достъп до разнообразни игри у дома за подобряване на образователните им резултати преди постъпване в първи клас. Дейността води до повишаване на мотивацията и формиране на умения и навици у родителите за оказване на подкрепа на децата им с цел успешна социализация и равен старт за училище.

При ежедневните срещи с родителите, чрез неформално общуване и дискусии, провокираме активността на родителите роми и те се включват активно в живота на детската градина. Част от тях участват в инициативата „Учител за един ден“, а други – в инициативата „Да четем приказка заедно“.

Съвместно с родители, деца и учители бяха създадени и постановките „Бабомартенска приказка“ и „На червено спри“, като артисти са родителите и децата. Спектаклите бяха

представени пред администрацията на община Средец и децата от Дневния център за деца с увреждания.

На базата на изградените взаимоотношения и сътрудничество между родителите и детската градина приложихме практиката в условията на извънредното положение и развихме „Библиотека на игрите“ за работа от разстояние. Родителите бяха обучени и консултирани за регистрация и работа в платформата Smart Classroom. Планираните занимателни образователни игри от учителите достигаха до децата през платформата с активното участие на родителите. Така бе създаден нов модел на комуникация и сътрудничество между учител и родител за съвместна работа. Този модел на работа и комуникация – чрез платформа, е приложим в дългосрочен план и създава умения за работа на деца и родители в дигитална среда, като ги подготвя за равен старт и в бъдещата им роля на ученици.

При изпълнението на добрата практика ДГ „Бърборино“ използва утвърдени методи на работа. Отговорностите и дейностите са ясно дефинирани и координирани за всички участници. Определят се ясни и конкретни функции и отговорности и се осигурява възможност за екипна работа. При реализирането на добрата практика използваме разнообразни съвременни интерактивни методи. Прилагаме и следните подходи: системно ориентиран подход, обектно ориентиран подход, ресурсно ориентиран подход.

В дейностите на добрата практика активно участие взеха помощник-възпитателите и образователният медиатор. Образователният медиатор бе посредник между семействата, децата и детската градина. Той съдейства за обхващането и обучението на децата от уязвими групи, като предоставяше комплекти с работни листове и материали, игри от библиотеката и пособия за работа. Помощник-възпитателите бяха включени в дейността на „Библиотека на игрите“ и в създадените ателиета на територията на детската градина. Подпомагаха формирането на положителна нагласа към учебния процес и работиха за пълноценното интегриране на децата в образователната среда чрез участието в игри с деца и родители.

Целеви групи и участие на заинтересованите страни

Целева група в описаната добра практика са родители, деца и учители от детската градина.

Резултати и въздействие

Чрез реализирането на добрата практика „Библиотека на игрите“ в детската градина се предоставя качествена образователна услуга и се обменя опит с други образователни институции на територията на община Средец. Така те също ще предоставят качествена

образователна услуга и ще действат като устойчива мрежа за образователна интеграция на деца от етнически малцинства чрез създаването на нови партньорства.

Положителни въздействия върху родителите:

- привличане и участие на родители доброволци – форма на ефективно партньорство;
- приобщаване към взаимодействия с педагогическия и непедагогическия персонал;
- успешно прилагане на разнообразни форми на сътрудничество в детската градина;
- повишаване на мотивацията на родителите и ангажираността им за взаимодействие с детската градина.

Област Варна

„Социализация и подкрепа на деца от уязвими групи“

ДГ № 5 „Слънчо“

Обл. Варна, гр. Варна

Цели

Цели по отношение на децата: създаване на цялостна среда за спокойно и конструктивно адаптиране на детето в групата на връстниците; създаване на спокойна, щадяща и подкрепяща среда за развитие на фината моторика, говорната и двигателната активност, уменията за общуване, игра и самообслужване; за някои от децата – да проходим, да проговорим, да се научат да откликват на въпросите на възрастните, да изразяват себе си, да преодоляват негативни емоции, използвайки различни средства; всички деца да се научат на толерантност към децата и хората с различни проблеми.

Цели по отношение на родителите: оказване на подкрепа на родителите на деца с проблеми за продължаване и надграждане на работата в детската градина – чрез изграждане на отношения и среда на доверие, грижа и уважение, за да можем заедно да отчитаме нуждите, напредъка и сферите за подкрепа на децата в тяхното индивидуално развитие; повишаване на информираността на всички родители за нуждите и проблемите на децата със СОП с цел изграждане на толерантно и уважително отношение към децата със СОП в процеса на общуване между възрастните и между възрастните и децата.

Цели по отношение на екипа на детската градина: да развият познания, умения и нагласи за различните видове подходи и реакции при взаимодействието с деца с различни специални потребности; да придобият умения за създаване на образователна среда, подкрепяща индивидуалното развитие на всяко дете от уязвима група; да бъдат подкрепени с цел създаване на увереност в избора на подходящи за конкретните деца интервенции.

Ресурси

Човешки ресурси – екип, който се състои от педагогически съветник и учителите на групата. Екипът от педагогическия съветник, учителите на групите и помощника на учителите, подпомага процеса на приобщаващо образование, обучението, социализирането и възпитанието на децата от уязвими групи в детската градина. В градината има деца с личен и със социален асистент и те не остават безучастни към живота на групата. Децата са напълно интегрирани и се включват в дейности и изяви в присъствието на възрастен – учители и/или придружител. По проект са назначени петима помощници на учителя, които обхващаха децата със СОП.

Архитектурна среда – изградена е в подкрепа на трудно подвижни деца – има рампи на входовете, асансьор в сградата и парапети на стълбищата.

Материални ресурси – три специализирани кабинета за индивидуална работа с децата от уязвими групи.

Учебни материали – непрекъснато се осигуряват допълнителни дидактични материали, необходими за работа с деца със СОП. В групите са изградени кътове за деца с играчки, подходящи за децата със специални потребности. Осигурени са и спортни уреди, като батути, тунели и др., също подходящи както за развиване на двигателната активност на някои от децата, така и за преодоляване на фрустрацията при някои от децата.

Изпълнение

Съществена дейност е директната работа с децата, при която се прилагат индивидуален подход и внимание. Детето се подпомага по време на груповата работа за включване в игрови, обучителни и ежедневни дейности, корекция на неприемливото поведение и изработване на нови адаптивни модели, за подпомагане на комуникацията.

Осъществяването на семейно ориентирания подход дава възможност за включване на семействата като партньори и активни участници в осигуряването на необходимата подкрепа и ресурси, а не като само като клиенти и пасивни реципиенти на помощ и подпомагане (Weissbourd, 1987). Партньорството се реализира чрез родители и други членове на семейството, които работят заедно с учителите и помощниците на учителите в преследване на обща цел, като взаимоотношението между семейството и специалиста се основава на споделено вземане на решения, споделена отговорност, взаимно доверие и взаимно уважение (Dunst, 2000).

Акцент се поставя върху силните страни на семейството и детето, използването на позитивни послания при консултирането на семейства и фокусирането върху възможностите за развитие на децата, а не върху техните дефицити.

При работата с родители и учители акцент поставяхме върху подобряването на разбирането им за състоянието и потребностите, социалното функциониране и интеграция на децата; мотивирахме родителите за сътрудничество; насочвахме ги за допълнително консултиране, терапия, ресурсно подпомагане (ако няма такова) и др. според потребностите на детето; овладявахме нови стратегии за справяне с поведенческите трудности, като дефинирахме трудностите и проблемите на учителите при пряката им работа и подкрепа.

Взаимоотношенията с асистентите, както и с родителите се базират на сътрудничество и партньорство. Провеждат се системни консултации с родителите на децата с поведенчески, личностни и емоционални проблеми.

Работи се и за намаляване на дела на преждевременно напусналите образователната система: създадени бяха условия за допълнително обучение по български език и за целенасочена педагогическа подкрепа за учене и занимания на децата, на които майчиният език е различен от българския. Положихме усилия за разнообразяване на дейностите по интереси на децата от всички групи.

Национална стратегия за насърчаване и повишаване на грамотността: създадени бяха кътове на книгата. Бяха осъществени занимания за четене съвместно с възрастните – от родители и приятели за деца: „Обичам те, българска реч!“ и съвместни инициативи с детско-юношеския отдел на Регионалната библиотека „П. Славейков“ – Варна.

Механизъм за съвместна работа на институциите по обхващане и включване в образователната система на деца и ученици в ЗПУ: беше инсталирана информационна система за реализация на механизма (ИСРМ) и бяха обходени 30 адреса за обхват на децата, подлежащи на ЗПУ.

Работим съвместно с „Карин дом“ по проект „Място за всяко дете“, проект на „Карин дом“, подкрепен от Фондация „Кахане“, 2020 – 2025 г. Целта на проекта е задълбочена и дългосрочна подкрепа на пет детски градини в гр. Варна за приобщаващо образование на практика.

Целеви групи и участие на заинтересованите страни

Деца от уязвими групи, на възраст 3 – 7 години. Родители на деца от уязвими групи. Всички учители, помощници на учителите, помощник-възпитатели от детската градина. Всички соци-

ални асистенти, ресурсни учители и други специалисти, работещи с деца от уязвимите групи в детската градина. Непреки бенефициенти: всички деца от детската градина, както и техните родители и целият персонал на детската градина.

Резултати и въздействие

Резултатите по отношение на децата, обхванати до момента, показват напредък в развитието при 81% съгласно текущите оценки, а при останалите напредъкът е частичен – само в отделни области на развитие. Допълнително са предоставени подкрепа и консултации на родители на деца със специални нужди по отношение на тяхната адаптация, преход към детска градина, затруднения. По отношение на децата с различни емоционално-поведенчески трудности превантивната работа и своевременната интервенция намаляват риска от евентуална бъдеща проява на обучителни трудности или разстройства в детското поведение.

Има деца с ниска самооценка, без самочувствие, които не са много активни, и с тях се работи за повишаване на увереността в собствените способности, а останалите деца в групата ги стимулират и приобщават. Децата със специфични разстройства в развитието изпитват страх и несигурност да общуват, но напоследък има случаи, при които се осъществяват контакт и съвместна игра или друга дейност.

Създадена е подкрепяща образователна среда за всички деца със СОП в зависимост от техните индивидуални възможности. Обогатена е материално-дидактичната база със специализирани игри и материали.

Приобщени са родителите и е повишено доверието към екипа на детското заведение.

Работата по проекта показва постижения, които вече се мултиплицират в педагогическите екипи.

ДГ № 8 „Христо Ботев“

Обл. Варна, общ. Варна, гр. Варна

Цели

Общата цел на практиката е подобряване на качеството на живот на уязвима група – родители на деца с увреждания и психични разстройства и семейства в риск, давайки им право на избор, независимост и достойнство посредством разнообразни социални услуги, различни от тези, които детската градина може да им предложи. Специфичната цел е създаване на функциониращ модел за социална интеграция на лица от целевата група посредством предлагане на алтернативна социална услуга – „Социално кафене“, спомагаща за интегрирането им в обществения и културния живот на общността.

Ресурси

За реализиране на добрата практика е използван основно **човешки ресурси** – назначените специалисти в екипа за подкрепа на личностното развитие в детската градина – педагогически съветник, психолог, специален педагог, логопед, социални педагози, както и помощници на учителя. Привлечени са и допълнителни специалисти – трудов терапевт, медиатори, чието заплащане е осигурено от проекта. Не на последно място – помощ и участие на доброволен принцип на специалисти в различни сфери и институции, които спомогнаха за осъществяването на проекта.

Финансови ресурси – проектно финансиране, спечелено по проект, финансиран от Дирекция „Социални дейности“ на община Варна. По проекта са финансирани хонорари на специалисти, материали за провеждане на занаятчийските курсове и ателиета – шивашко, козметично, готварско, озеленяване и градинарство. Средства за купуване на консумативи за провеждане на срещите от типа „Социално кафене“ също бяха обезпечени чрез проекта.

Материални ресурси – базата на Еко парк – Варна, шивашко ателие, козметично и фризьорско студио, Бистро, Кафене – с всичко налично като база и оборудване за провеждане на съответните занаятчийски курсове и срещи със специалистите.

Медийното партньорство и подкрепата на Радио Варна, които способстваха за провеждането на някои от срещите, организирането на интервюта, както и оповестяването на случващото се в ефира на Националното радио. Подкрепата и съдействието на община Варна, чрез дирекция „Социални дейности“ и Фондация „Европа“, която на практика се ангажира с подготовката и изпълнението на проекта и цялостното му координиране и отчитане.

Изпълнение

За реализирането на настоящата добра практика в началото бяха проведени интервюта с родители на деца с увреждания и семейства, за които има индикации, че са в риск. Въпросите от интервюто са структурирани на базата на семейно ориентирания подход, който работи в парадигмата на позитивната психотерапия на д-р Песешкиян. Интервюто обхваща три области – Тяло (физическо здраве), Дейност и Контакт.

Това, което всички родители споделят, е, че са благодарни, че децата им са обхванати и се обучават и възпитават в добри институции, където се полагат професионални грижи за тях, но техните нужди и потребности като родители на такива деца също са много. Първото нещо, което споделят, е, че биха искали да имат място, където да се събират, когато оставят децата си, и да обсъждат важни и вълнуващи ги въпроси. Много от родителите нямат заетост, нямат нужното образование и квалификация, не са запознати с условията и мерките, които се предлагат от Дирекция „Бюро по труда“ за хора в тяхната ситуация. Трудно си намират работа и трудно я задържат предвид честите отсъствия, които им се налага да правят. Нямат време и средства да обръщат внимание на външния си вид и собственото си здравословно състояние. Особено плачевно е положението с денталната грижа. Нямат време и желание да прочетат книга, нямат възможност да посетят театрална постановка, изложба, някакво културно мероприятие. Споделят, че не знаят и не им е попадала информация, че се организират и културни мероприятия със свободен вход.

Дейностите, които им бяха предоставени чрез реализацията на проекта, не могат да решат всички проблеми, но отчасти „повдигат завесата“ пред целевата група. „Социалното кафене“, както и импровизираните курсове им създават интерес, контакти и най-важното – възможност да преодолеят капсулираността си и предразсъдъците по отношение на това, че всичко, което е нормално за другите семейства, за тях е недостъпно и невъзможно.

При реализацията на практиката взеха участие следните специалисти: дипломиран психолог и психотерапевт, специален педагог, медиатор, трудов терапевт. Към проекта бяха привлечени и доброволци – известни личности, доказали качества и професионализъм в своята област. Те помагаша за мотивирането на целевата група и гарантираха устойчивостта на предложената добра практика.

Използвана бе възможност за кандидатстване и финансиране на малък проект към Дирекция „Социални дейности“ на община Варна. Използвани бяха и възможностите на НПО сектора за разширяване на сферата на дейности между детската градина и родителската общност.

Целеви групи и участие на заинтересованите страни

Целевата група е родители на деца и младежи с увреждания, психични разстройства и семейства в риск поради причина, че имат дете с увреждания. Предвидено бе активно включване на 40 – 45 родители, отговарящи на критериите. Допълнителни условия бяха: родители с ТЕЛК, безработни, страдащи от зависимости, семейства с един родител, с две и повече деца с увреждания. Информация за включване в проекта се предоставяше от директорите на детските градини и дневните центрове на територията на община Варна. Преки бенефициенти по проекта бяха децата от тези семейства, а непреки – всички участници в проекта, както тези, към които беше насочен, така и специалистите, непедагогическият персонал, доброволците, които взеха участие при реализацията на дейностите.

Резултати

Очакваният резултат от реализирането на добрата практика е инициране на промяна и разчупване на стереотипите в отношението и социалния статус на родителите на деца с увреждания и психични разстройства и семействата в риск. Създаване на доверие у родителите към институцията „детска градина“, която е първият приемащ социален модел за тяхното „различно“ дете. Очаква се също рано да се идентифицират потребностите на тези семейства, подкрепата да започва още от родилния дом или при първите индикации за съществуващо затруднение. Създаване и утвърждаване на алтернативна услуга „Социално кафене“. Разработване на този вид услуга, намиране на реално и общодостъпно за родителите място, където да могат да се правят тези срещи за семействата, осъзнали потребността от подобен род общуване. Привличане на вниманието на обществеността и подпомагане на тази кауза на доброволен принцип. Популяризиране сред общността на този род социална услуга. За специалистите, изпълняващи тази практика, реализацията на различните дейности ще утвърди интересите и мисията им за работа в полза на неравнопоставени групи от обществото.

Въздействие

Устойчивостта на резултатите е гарантирана от принципа на публично-частното партньорство и доброволчество. В гр. Варна вече успешно работи „Социална чайна“. Създаването на алтернативна социална услуга – „Социално кафене“, задоволява една съществена по-

требност на родителите и семействата на деца и младежи от маргинални групи и привлича вниманието на обществото по един естествен начин. Възможно е в бъдеще да се обособи специално място „Социално кафене“, където родители и близки на семействата, в които има деца с увреждания, да могат да се събират, да си говорят по вълнуващи ги въпроси. Там може да се канят на доброволен принцип лекари, учители, представители на културата, изкуството и в непринудена и приятелска среда да се дискутират важни въпроси за общността, да се създават полезни контакти и да се решават ежедневни въпроси. Живото човешко общуване за намирането на изход от различни житейски ситуации не може да замести общуването чрез социалните мрежи. Те са полезни, но в никакъв случай не са достатъчни, особено за хората, които имат дефицити и основният им проблем е социалното капсулиране. Създаването на социална мрежа от заведения и услуги, които родителите на деца с увреждания могат да ползват: списък на салони за красота, шивашки ателиета, бистра и кафенета, където социално уязвимите родители могат да се срещат, да ползват различни услуги на преференциална цена или бартер – размяна на услуги, е капитализираният резултат от настоящата добра практика.

Област Велико Търново

„Аз се социализирам в света“

ДГ „Цветни мечти“

Обл. Велико Търново, общ. Павликени, с. Върбовка

Цели

Основната цел, към която е насочена добрата практика, е осигуряване на позицията на детето като основна ценност в системата на предучилищното образование и формиране на ценностното ориентиране по модели на поведение в интеркултурна образователна среда. Инициативата е насочена към създаването на подкрепяща образователна среда за личностно развитие в детска градина.

Ресурси

Човешки ресурси – освен педагогическият персонал от детската градина в практиката са включени и: образователен медиатор – посредник между семействата, местните общности, децата и институцията, който съдейства за обхващането и качествено училищно образование на децата в детската градина, както и за насърчаването на сътрудничеството на родителите на децата и учениците в риск от отпадане с педагогическите специалисти в детската градина; помощник-възпитател – осъществява функции на помощник на учителя при обучението, възпитанието и социализацията на деца със затруднения в обучението или самообслужването. Подпомага дейността на учителя при организирането на работата с малки групи или на индивидуални занимания с децата.

Материални ресурси – 1. Създаване на интерактивна подкрепяща образователна среда, организирана така, че да се превърне в желано място за всяко дете и всяко дете да намира себе си в нея; 2. Теоретични и практически обучения на учителите и служителите в детската градина – тренинги, дискусии, интерактивни игри, практикуми, работни срещи; 3. Осигурени помагала и игри; 4. Използване на ИКТ.

Изпълнение

ДГ „Цветни мечти“, с. Върбовка, се посвети на едно ново и различно поприще – цялостна концепция за развитието на детето с подходи и форми на педагогическо взаимодействие, ориентирани към подкрепа на всяко дете в условията на детската градина, гарантираща неговото интелектуално, емоционално, социално, духовно-нравствено и физическо развитие в съответствие с възрастта, потребностите, способностите и интересите му.

Концепцията на екипа на ДГ „Цветни мечти“, с. Върбовка, започна с мечта, която се превърна в реалност. Нужда от място, където децата да се чувстват сигурни, да опознават света заедно с приятелите и родителите си и да могат да се развиват като личности, възпитали у себе си емоционална стабилност, толерантност, емпатия и навици, които да предадат на другите. Необходимост от нови взаимоотношения със семействата на всички деца, основани на доверие, сътрудничество, споделяне, с оглед мотивация за включване в активната дейност на детската градина за едно качествено глобално образование.

Описание на практиката: открити моменти по основни направления и празници с активно включване на родители в срещи и общи дейности на детската градина. Всички деца се включват в общи дейности, като усвояване на умения, компетентности по ДОС, и в публични инициативи на детската градина – открити педагогически ситуации, празници, пресъздаващи бита на хората, концерти, изяви на детската градина. Така родителите се убеждават, че децата могат да бъдат успешно подготвени за постъпване в училище, че има смисъл да посещават детска градина, а след това и да продължат образованието си в училище. Работи се индивидуално с деца, за които българският език не е майчин. Когато има национални програми или проекти за деца билингви, детската градина кандидатства и участва, при което се включват всички деца, имащи необходимост от допълнителни занимания за усвояване на българския език като условие за успешно обучение.

Целеви групи и участие на заинтересованите страни

Добрата практика е насочена към децата от детската градина и техните семейства. Цели се по-качествено образование и приобщаване в образователната система, което ще е от полза за успешното продължаване на обучението на детето в начален и прогимназиален етап.

Включването на целевите групи, включително овластяването им по отношение на въпроси, които ги засягат, се постига посредством привличане на родителите като партньори в образователния процес, чрез което те развиват родителските си умения и участват като доброволци в различни дейности. Имат право да са добре информирани за същността на

проекта, за постиженията или затрудненията на децата си, както и да предлагат идеи за по-интересно и ползотворно партньорство между тях и детската градина като образователна институция. Децата имат право на достъпна за възрастта и възможностите си качествена образователна среда, с необходимите за това ресурси и условия, право на себеизява и творческо мислене.

Резултати и въздействие

Родителите са открити и излагат свободно становището си във връзка с развитието (психическо и емоционално) на своето дете.

Родителите се докосват до живота на децата в детската градина – среда, различна от семейната.

Желание на децата за редовно посещение на детска градина.

Засилване на интереса на децата при провеждане на различни инициативи.

Родителите са инициатори за разрешаване на проблеми и откликват с желание при молба на директора.

Пълно съдействие и включване при провеждането на съвместни мероприятия.

Приобщаване към детската градина на деца от социално слаби семейства и малцинства.

Контрол и намаляване на отсъствията, развиване на дейности за личностна подкрепа на децата и формиране на нагласа за учене през целия живот от най-ранна възраст.

Приобщаване на семействата към детската градина.

Развиване и надграждане на компетенции, приобщаване към детската градина и образователната система.

Всички причини, които родителите на детето са изтъкнали за това, че на тази възраст детето все още не посещава образователна институция, са опровергани. Получено е уверение от родителите, че ще подготвят документите на детето за постъпване в образователната институция.

Възможност за адаптиране

Осигуряването на подходяща подкрепяща образователна среда за деца със затруднения в усвояването на българския език в условията на детската градина е първата крачка към получаването на качествено образование, съобразено с потенциала и възможностите им,

фактор за ефективно сътрудничество между учители, родители и специалисти и ключ към изградена работеща система за превенция на агресията, толерантност и мотивирано отношение.

Тази практика лесно може да бъде адаптирана към друг контекст. Сега е насочена към образователно направление „Български език и литература“. Може да бъдат включени и други образователни направления за трансформиране на образователната среда, така че да стимулират развитието и талантите на всяко дете, да ги обогатят емоционално и да помогнат за придобиването на компетентности, необходими за успешна личностна реализация.

Област Враца

„Създаване на устойчив модел за работа със семейството“

ДГ „Българче“

Обл. Враца, гр. Враца

Цели

Общата цел на инициативата е да се усъвършенства моделът за работа със семействата на деца от уязвими групи, да се повишат квалификацията и професионалните умения на учителите за развиване и въвеждане на иновативни форми на работа с родителите, да се създаде благоприятна образователна среда за децата в ДГ „Българче“. Специфичните цели са свързани с: повишаване на мотивацията за включване в образователния процес на деца в риск чрез инициране и развиване на иновативни форми на работа с родителите; подобряване на условията за равен достъп до предучилищно образование на децата в риск от отпадане или социално изключване чрез изграждане на интерактивна среда; усъвършенстване на уменията на персонала да планира, прогнозира и управлява взаимоотношенията с родителите, да организира съвременни и адекватни на спецификата на родителската общност форми на взаимодействие; осигуряване на експертна подкрепа за прилагане на нова интеграционна система за работа за привличане на родителите, подпомагаща практиката в работата със смесени етнически групи, и създаване на примери за добра образователна практика.

Ресурси

Човешки ресурси – 29 служители на детската градина, двама външни обучители, един актьор – аниматор.

Финансови ресурси – проектно финансиране. Чрез него са осигурени средства за купуване на учебни материали, комплекти познавателни книжки, канцеларски материали за провеждане на тренинги за 56 деца и 30 родители; средства за провеждане на обучения на 13 учители; средства за разработване на система и методология за работа със семействата от външен изпълнител; средства за публичност и информиране.

Материални ресурси – използвани са сградите на филиал кв. „Кулата“ и филиал с. Нефела. За две кръгли маси за публичност и информиране е използвано помещение под наем.

Технологии – мултимедия, преносим компютър, мултифункционално устройство – 2 бр., цифров фотоапарат – 2 бр.

Изпълнение

Описание на дейностите

1. Академия за родителите

Цел на дейността: Повишаване на интереса към предучилищното образование и на мотивацията за включване съвместно с децата им в живота на детската градина.

- 6 еднодневни обучения на 30 родители в кв. „Кулата“ и с. Нефела от тип „социално-педагогически тренинг“ с интеракция.
- 3 здравни беседи и индивидуални консултации по актуални за общността теми и проблеми – нуждата от ваксинация, имунизационен календар, здравна култура, хигиена и грижа за детето в ранна и предучилищна възраст, здравноосигурителни права, особености на детската развитие и др.
- Създадени са 2 къта за индивидуална и групово работа с родителите във филиалите в кв. „Кулата“ и с. Нефела, обезпечени с компютър, мултимедиен принтер, дъска и информационни материали за дейностите на децата във филиалните групи.

2. Дейности с децата

Цел на дейността: Подобряване на мотивацията на децата да посещават детска градина, и осигуряване на условия за пълноценна интеграция.

- Отбелязване на Деня на християнското семейство – 21 ноември, Коледа и Банго Васил съвместно с родителите. Празничната програма на децата от двете филиални групи и деца от основната сграда включваше празнично украсени помещения, участие на актьор – аниматор, съвместни игри с децата и родители, осигуряване на лакомства и материали за децата.

3. Обучение на учители

Цел на дейността: Повишаване на професионалната квалификация на учителите, работещи в мултикултурна среда, за развиване и въвеждане на разнообразни форми на интеркултурно образование.

- Проведени три двудневни обучения на 13 учители в три модула с по 4 секции по тематиката: 1. Запознаване със законодателството, засягащо семейството и детето: Семейен кодекс, Закон за лицата и семейството, пакет социално законодателство и др.; 2. Права на детето – правна рамка, европейско и международно законодателство; 3. Агресията – правна рамка, антиагресия – прилагане, организиране на кампании, представяне на успешни техники и практики, решаване на казуси.
- Разработена „Система за работа с родители“, съобразена с конкретиката на детското заведение. Системата е предоставена на всички учители и те са обучени да я прилагат на едnodневно „Обучение на обучители“. Всеки учител получи индивидуален пакет с разработената система и приложенията към нея, които да ползва в бъдещата си работа с родителите. За по-оперативно внедряване на системата и ефективното ѝ прилагане авторът на системата проведе практикум с учителите, на който да усвоят методите и формите на работа със семействата, съдържащи се в системата.
- Внедрихме в работата си „Методика за работа с деца от уязвими групи, в т.ч. роми“, която включва разделите: установяване на принадлежността на семействата към определена ромска подгрупа, характеристики на групата и подгрупите на ромската общност, съобразяване с етноспецификите и ценностите на ромските подгрупи за ефективна образователна интеграция, методика на работа с ромски семейства – включване на родителите в живота на детската градина, овластяване на представители на общността, медийни изяви в локалните медии, изграждане на доверие – препоръки и форми на работа

Използвани методи и техники

Ролеви игри (симулационни и ситуационни), решаване на казуси, дискусии; работа в група, творчески задачи, забавни състезания, игри и анкети за обратна връзка; разговори, педагогическа консултация, размяна на хартиени и електронни бележки; тематично ориентирани интерактивни срещи с цел развитие на социалните умения за работа в група, като себеутвърждаване, общуване и адаптиране към живота на групата, активно слушане, емпатия и др.

Целеви групи и участие на заинтересованите страни

Целева група по проекта са 30 родители на деца, в т.ч.: 8 родители на нередовно посещаващи детската градина; 2 родители от ромски произход, членове на училищното настоятелство и с лидерски позиции сред общността; 6 родители, представители на родители, живеещи в чужбина; 14 родители на деца, изоставящи в подготовката за училище.

Целевата група от деца по проекта е 56 деца на възраст 3 – 7 години от две филиални смесени разновъзрастови групи в кв. „Кулата“ (31) и с. Нефела (25) с мултиетнически състав. От тях: 15 деца не посещават редовно детската градина поради бедност и незаинтересованост; 12 деца, чиито родители са в чужбина; 18 деца, изоставани в подготовката за училище; 28 деца от многодетни семейства.

Целевата група от учители по проекта е 13 учители, работещи в мултикултурна среда.

Резултати и въздействие

- Изграден работещ модел за приобщаване на децата от малцинствените етнически групи.
- Повишен обхват на децата в кв. „Кулата“ и с. Нефела; подобрени условия за гарантиране на равен достъп до образование; променена нагласа на обществото и формирано позитивно отношение към децата от малцинствените етнически групи.
- Постигната максимална активност от родителите в изпълнението на дейностите.
- Развит творчески потенциал на всяко дете и повишаване на самочувствието му.
- Овладени модели на поведение и усъвършенствани социални умения.
- Създадени условия за укрепване на детското самочувствие, демонстриране на добрите постижения на децата в предучилищната подготовка, създадени позитивни нагласи за приемане и желание да посещават детското заведение.
- Утвърдени семейни ценности в контекста на християнските и общочовешките ценности.
- Повишени ключови и педагогически компетентности на 13 учители от четирите структури на детската градина.
- Създадена добре работеща система за работа с родителите, съобразена с конкретиката на детското заведение, обединила усилията за формиране на социално значими за детето успешна житейска и личностна реализация, социални и емоционални умения, отношения и компетентности.
- Осигурена максимална публичност на изпълнението на проекта и постигането на заложените цели.
- Повишено обществено внимание към въпросите на образователната интеграция.

ДГ „Слънчице“

Обл. Враца, общ. Мездра

Цели

Общата цел на добрата практика е да се създаде единен работещ екип между детската градина и семейството за ефективно общуване и взаимодействие при подкрепа за личностното развитие на децата.

Специфичните цели са насочени към развиване на компетентностите на педагогическите и непдагогическите специалисти за пълноценно педагогическо взаимодействие с децата от уязвими групи и със СОП и с техните родители; повишаване на педагогическата компетентност на родителите за подкрепа на личностното и емоционалното развитие на детето; създаване на образователна среда за мултиплициране на усвоените знания и умения в бъдеще – екип от съмишленици за развитие, щастливо детство и бъдещи успехи на всяко дете.

Ресурси

Човешки ресурси – квалифицирани педагогически и непдагогически специалисти: 14 педагогически специалисти са със завършено висше образование, специалност „Предучилищна и начална педагогика“, придобита ПКС – Първа – 1, Втора – 2, Трета – 1, Четвърта – 4, Пета – 2; помощник на учителя – висше образование, специалност „Предучилищна педагогика“; помощник-възпитатели – с придобита специалност „Помощник-възпитател в отглеждането и възпитанието на деца“; наетите лица по проект „Активно приобщаване в системата на предучилищното образование“ отговарят на изискванията на Наредба 15 от 22 юли 2019 г. за статута и професионалното развитие на учителите, директорите и другите педагогическите специалисти за заемане на длъжностите: психолог, ресурсен учител, логопед.

Материални ресурси – ДГ „Слънчице“, гр. Мездра, има обновена материално-техническа база като бенефициент на проекти към ЦОИДУЕМ, Райфайзенбанк, ОП НОИР, създавайки: квалификационен кабинет, оборудван със съвременни аудио-визуални средства; кабинет по БДП с виртуална платформа „На улицата“; сензорна стая „Усмивка под дъгата“ – място за оказване на обща личностна подкрепа на деца в неравностойно положение със сензорни,

говорни, социални и други проблеми чрез разпознаване на емоциите и развиване на емоционални компетентности.

Изпълнение

Използваната педагогическа технология за създаване на ефективен модел на взаимодействие между детската градина и семейството за оказване на психологическа и емоционална подкрепа на родители на деца от уязвими групи и със СОП е конструирана на три нива:

Стъпка 1 – Развитие на компетентностите на педагогическите и непедагогическите специалисти за пълноценно педагогическо взаимодействие с децата от уязвими групи и със СОП и с техните родители. Проведени тренинги: Тренинг „Силата на екипа“ – запознаване на новоназначените непедагогически специалисти с програмната система на ДГ „Слънчице“ и произтичащите от нея трудови задължения. Задължения при работа с деца със СОП – директор и главен учител; Участие в обучение на помощник-възпитателите по проект АПСПО за придобиване на специалност „Помощник-възпитател в отглеждането и възпитанието на деца“; Изготвяне на процедури за осигуряване на качествено образование за равен старт на всяко дете по петте компонента на ЕРК, съвместно с НПО, ВТУ и наетите лица по проекта; Семинар: Работа в електронна и в друга среда за оказване на подкрепа на децата от уязвими групи, децата със СОП и техните семейства. Участие на непедагогически персонал по проект АПСПО в организирани дейности – директор и главен учител.

Стъпка 2 – Повишаване на педагогическата компетентност на родителите за подкрепа на личностното и емоционалното развитие на детето. Дейности: „Събор на многообразието“ – участие на 5 клуба по интереси, родители, общественост. Изработена и подписана „Харта на многообразието“ за съвместно укрепване на ценностите в многообразието; Тест за диагностика на родителско отношение – родители на деца от уязвими групи и деца със СОП: обобщен в 5 скали от психолог по проект АПСПО; Лектория: „Изграждане на родителски умения“ – платформа Zoom – родители на деца от уязвими групи и на деца със СОП с обратна връзка – лектор: психолог по проект АПСПО и координатор на дейностите по обща и допълнителна подкрепа; Психотренинг: Преодоляване на стреса от COVID-19. Упражнения за справяне с негативни събития. Техники за релаксация – с участието на родители на деца от уязвими групи и деца със СОП – модератор: психолог по проект АПСПО; Уъркшоп в Ателие „...по пътя на цветните детски мечти“: Как да бъдеш добър родител? – игрово взаимодействие между участниците в „Работилничка за приятелства“.

Стъпка 3 – Практическа значимост на компетентностите на екипа от съмишленици: детска градина – семейство, за бъдещите успехи на всяко дете.

Защо смятаме, че предложената практика е добра педагогическа практика? За периода ноември 2019 г. – юли 2021 г. проведените дейности в Ателие: „...по пътя на цветните детски мечти“ доказаха ефективни резултати с използваните критерии, методи и подходи на педагогическо взаимодействие.

Отговаря на критериите: актуалност, резултатност, възможност за контрол и оценка, перспективност, устойчивост, въвличане на родители и общността.

Използвани са: психологически подходи – рефлексивен и ценностно ориентиран подход; педагогически подходи – ситуационен подход.

Методи: методи на активното учене – опознаване, мотивация, сближаване, ролеви игри, презентации, казуси, дискусии, решаване на проблеми, апробиран метод на д-р Томас Гордън за трениране на успешни родители.

Целеви групи и участие на заинтересованите страни

Целева група на педагогически специалисти и непдагогически персонал на ДГ „Слънчице“, гр. Мездра.

Целева група на родители на деца от уязвими групи и със СОП.

Резултати и въздействие

Изграденият модел на взаимодействие доказва своята успешност и ефективност:

1. В целевата група на педагогическите специалисти и непдагогическия персонал се постигат компетентности чрез надграждаща квалификация за развитието на потенциала на всяко дете.
2. Постигната е промяна в нагласите на родителите за необходимостта от подкрепа за личностно развитие още в условията на детската градина.
3. За решаване на възникнали казуси в семейството целевата група на родителите търси педагогическите специалисти за съдействие и алтернативни предложения.
4. Предложените форми на педагогическо взаимодействие се одобряват от родителите и те изразяват без притеснение собствено мнение и отстояват позиции.
5. Изградено е нужното доверие между детската градина и семейството, което спомага за споделяне на отговорността за възпитанието на децата.

Адаптиране на практиката

Участието на ДГ „Слънчице“, гр. Мездра, в изпълнението на дейности по проект „Подкрепа за приобщаващо образование“, който стартира в момента, ще даде възможност на базата на постигнатите резултати да се доразвие и обогати Ателие: „...по пътя на цветните детски мечти“ по следния начин:

- Детската градина вече разполага с педагогически специалисти и непедagogически персонал, развили своите компетентности за работа с деца в риск и със СОП;
- Ще бъдат възможни разширяване и обогатяване на „Сензорната стая“ с осигуряване на условия и ресурси за работа с родителите – консултативен кабинет за родители и мултисензорна стая „Успешни родители“.

Предложената практика е работещ модел за „успешно родителство“ и може да бъде адаптирана за подкрепа на деца и родители и в други образователни институции.

Област Добрич

„Приказка за събуждане“

ДГ № 32 „Зорница“

Обл. Добрич, общ. Добрич, гр. Добрич

Цели

Общата цел на практиката е да подпомогне цялостното развитие на детската личност чрез прилагане на ефективни мерки за осигуряване на плавен преход на детето от семейната среда към детската градина; овладяване на българския език, когато е различен от майчиния език, чрез усъвършенстване на взаимодействието детска градина – семейство.

Специфичните цели са: организиране на подкрепяща, приемна, безопасна, мултикултурна и интерактивна среда; овладяване на книжовни форми на българския език, на умения и компетенции за успешно участие в речево общуване, реализирано чрез различни комуникативни форми; изграждане на партньорски взаимоотношения между учители и родителите за успешна адаптация на новопостъпилите деца към условията на детската градина на базата на взаимно разбиране, доверие и уважение и стимулиране на съпричастността на родителите към дейността в детската градина в интерес на детето и неговото пълноценно развитие.

Ресурси

За реализирането на добрата практика са използвани следните ресурси:

- **човешки ресурси** – деца, учители, непедагогически персонал, родители. Децата придобиват умения, знания и компетентности според възрастовата група;
- **материални ресурси** – базата, с която разполага детската градина, и материали, закупени по Проект „Активно приобщаване в системата на предучилищното образование“ – кътове с книги, дидактични игри, паравани, кукли, магнитни табла с приказки, шапки и костюми на приказни герои и др.

Приложената практика с всички използвани ресурси е ефективна, защото създава подкрепяща, приемна и мултикултурна среда. При съвместната работа с родители на деца от уязвими групи и родители на деца със СОП се формираха условия децата да разгърнат пълния си потенциал и активно да се приобщят към системата на предучилищното образование.

Изпълнение

На проведена родителска среща педагогическият персонал е запознал родителите с добрата практика „Приказка за събуждане“. Родителите са запознати с основната цел на проекта и целените резултати. Извършено е проучване сред родителите, желаещи да се включат в проекта, изготвен е план за дейностите, изготвен е график на гостуващите родители и периодично се публикува снимков материал в страницата на групата.

Родителите се включват ежедневно в дейността на групата сутрин от 9:00 – 9:30 ч., като четат или разказват на децата кратки интересни приказки. При работа в условията на COVID-19 добрата практика продължава, като се редуват учители и непедagogически персонал. Участват 5 групи от детската градина. Групите са от различни възрасти, защото за ДГ № 32 „Зорница“ е важно не само лесното адаптиране на децата, но и усвояването на българския език. Използваме разнообразни методи и похвати: словесни, нагледни и практически.

При реализирането на практиката ДГ № 32 „Зорница“ си сътрудничи с НЧ „Романо-Дром-2002“, гр. Добрич, РЦПППО, гр. Добрич, ТСА.

Организирано е съвместно полудневно събитие с регионален характер с Мрежата за ранно детско развитие в ромската общност в България (REYN България), координирана от фондация „Тръст за социална алтернатива“ – ТСА, където са споделени успешни практики за работа с деца от уязвими общности. Ефективният достъп до образование за всички деца, независимо от техния социален статус, етнос и специфични потребности, е от ключово значение за превенцията на бедността и социалното изключване. Във връзка с това основните предизвикателства са: намаляване на равнището на отпадане от образователната система, осигуряване на достъп на уязвимите групи, включително на уязвимите етнически групи и децата с увреждания, до качествено образование в общообразователна среда, както и стимулиране и развиване на образователните възможности за уязвимите групи.

Целеви групи и участие на заинтересованите страни

Целеви групи са: родители и деца, новопостъпили в детската градина; родители и деца от

уязвими групи; родители и деца със СОП. Добрата практика е насочена предимно към децата и семействата от уязвими групи, застрашени от отпадане от детската градина. Идеята е децата да проявят интерес към възприемането и преразказването на приказки и в резултат на това да общуват свободно на разговорен български език. Децата имат възможност да предлагат прочит на любимата приказка, да избират роли при драматизиране. Непедагогическият персонал предлага идеи за нагледно-действено представяне на приказките и участва в изпълнението.

Резултати и въздействие

Прекият резултат от прилагането на практиката е повишаване на мотивацията на децата да посещават детска градина и да разказват приказките у дома. Косвените резултати за свързани със социализация на родителите. Промяна в мисленето на родителите на деца от уязвими групи, желание децата им да се адаптират и образуват. Това се постига, като се осигурява равен достъп до качествено образование на всички деца, утвърждава се интеркултурното образование, създават се предпоставки за успешна социализация.

„Отворени врати в ДГ „Детелина“; „Училище за родители“; „Природата – наш дом“

ДГ „Детелина“

Обл. Добрич, общ. Каварна, гр. Каварна

Цели

Целите на добрата практика са: изграждане на иновационна и позитивна среда за социализация и образователна интеграция, осигуряване на готовност и равен шанс в училище за децата от уязвими групи – роми, както и за деца с увреждания в ДГ „Детелина“ чрез партньорство и взаимодействие с деца и родители.

Целите са насочени към: осигуряване на максимален обхват и задържане в образователната система на децата от предучилищна възраст (2 – 7 години), живеещи в кв. „Хаджи Димитър“; задълбочена и целенасочена педагогическа дейност за овладяване на българския език във взаимовръзка с всички образователни направления; постигане на готовност за училище; създаване на подкрепящи условия (обща и допълнителна подкрепа); методическа работа и квалифика-

ционна дейност в детската градина и осъществяване на разнообразни дейности в партньорство със семейството, активно взаимодействие с родителите. „Отворени врати“, „Училище за родители“ в детската градина за формиране на социални и образователни умения, доверие и толерантност.

Ресурси

Финансовите ресурси, получавани към бюджета на ДГ „Детелина“ на основание работните карти „Характеристика на средата – образователно ниво и трудова заетост на семейството“, подадени към НЕИСПУО. Те се използват за финансиране на необходимите **човешки ресурси** – назначаване на психолог и образователен медиатор, за сформирание на Екип за обхват и задържане на децата на ниво детска градина, за допълнителни образователни дейности с деца и с родители.

Квалификационна дейност на вътрешноинституционално и външноинституционално ниво, по проекти.

Материалната база се обогатява от бюджета на детската градина и дейностите по различните проекти.

Изпълнение

Провеждането на „Дни на отворените врати“ не изисква голяма допълнителна или извънредна подготовка, а родителите имат възможност да влязат в детската градина, да участват в педагогическия процес и да станат част от колектива – не са просто наблюдатели, а участват в четенето на приказки, в драматизации, изобразителни дейности и различни видове игри. Участват в изработването на декори, украси, мартеници. Традиционно от поне 15 години отбелязваме Деня на земята с екологични дейности – почистване на двора, засаждане на дървета и цветя и др. Тези дейности са изключително ефективни за постигане на всякакви образователни и възпитателни цели, а използваният ресурс е просто ежедневната дейност, но с повече вложено творчество.

„Училище за родители“ се провежда за консултиране на родители с цел преодоляване на трудности във възпитанието на децата им или ако е нужна психологическа или друг вид подкрепа. Постигат се много добри резултати.

Работата на Екипа за обхват и задържане на децата в ДГ „Детелина“ е свързана с пропагандиране и разясняване на ползите за всяко дете от предучилищно образование, за да бъдат записани и да посещават редовно детското заведение.

Реално успехът се постига с много мотивация и професионализъм в рамките на служебните задължения, отколкото с материален ресурс.

Педагогическите технологии са свързани с използване на интерактивни и обучаващи игри в образователното взаимодействие.

Овлабяването на българския език се оптимизира с участието на помощник-възпитателите, които говорят майчиния език на децата.

Направена е организация учителите да работят от 11:00 ч. един час заедно, като разделят децата на по-малки групи.

Разговаря се индивидуално с родителите, на които се дават насоки за образователна и възпитателна работа в домашни условия, понякога се дават материали за подготовка у дома (особено когато са въведени противоепидемични мерки).

Непедагогическият персонал е активен участник в педагогическото взаимодействие с децата, подпомага дейността на учителите по отношение на формирането на здравни и хигиенни навици, култура на общуване, овладяване на българския език. Заедно с учителите осигурява връзката със семействата (двама от четиримата помощник-възпитатели са от ромски произход и живеят в общността). Участва във вътрешноинституционалната квалификация.

Целеви групи и участие на заинтересованите страни

Целеви групи – деца от ромски произход и родителите им; деца, за които е необходима обща и допълнителна подкрепа.

Участници – педагогически специалисти – учители, психолог, логопед; и непедагогически специалисти – помощник-възпитатели, образователен медиатор, деца и родители.

Полезен опит – за всички детски градини, които се намират в ромски квартали или работят с деца от различен етнически произход, с майчин език, различен от българския.

Резултати и въздействие

Оптимизирани са възможностите детското заведение да се превърне в център за образователна, интеркултурна и социална дейност не само като краен продукт, но и като атмосфера, дух и начин на мислене за осъществяване на многостранни инициативи.

Създадени са условия и възможности за избор и включване в значими дейности, адресирани

към индивидуалните потребности на децата (разнообразни педагогически взаимодействия, кътове за дейности по избор, възможности за изява и др.) и на учителите (работна среда, поле за реализиране на творчески идеи, професионално развитие).

Интегриране на деца със специални образователни потребности и на „нестандартни деца“.

Активизирано е взаимодействието с родителската общност в условия на доверие и партньорство.

Област Ловеч

„Подкрепа на деца със СОП“

ДГ „Радост“

Обл. Ловеч, гр. Ловеч

Цели

Общата цел на добрата практика е подпомагане на деца със СОП при участието им в образователния процес. Специфичните цели са насочени към: развитие на адаптивните способности на децата към образователната среда и за постигане на тяхната независимост; придвижване на децата със специални образователни потребности в сградата и двора на детската градина; овладяване на хигиенни навици, самообслужване на децата; развиване на социални умения.

Ресурси

1. Родителите и педагогическите специалисти – съществени **човешки ресурси** в подпомагането на благоприятното развитие на децата;
2. Непедагогически персонал – помощници в образователния процес;
3. Благоприятно въздействие на заобикалящата природна среда – в близост до детската градина;
4. Умения, знания и компетентности на педагогическия и непедагогическия персонал;
5. Създадена благоприятна **материална база и оборудване** – интерактивна дъска, мултимедия, образователни дидактични материали и играчки.

Професионалната компетентност на педагогическия персонал е съществена предпоставка за ефективна работа в приобщаващия процес.

Ефективната работа в описаната практика зависи и от компетентността на помощника на учителя.

Съществена роля в успешната работа с децата със специални образователни потребности имат системната комуникация с родителите и различните форми на работа с тях. Пред целия екип за подкрепа на личното развитие стоят въпросите: „Как да привлечем родителите не само в случаите, когато има проблем? Какви са бариерите пред родителите да идват в детската градина и как да ги преодолеем?“. Преди всичко трябва да разберем ползите от това родителите да участват в работата на екипа със своите деца.

Ефективността на работата зависи и от богатата материална база, с която разполага детската градина.

Изпълнение

Инициативата предвижда процес на осъзнаване, приемане и подкрепа на индивидуалността на всяко дете и на разнообразието от потребности на всички деца чрез активиране и включване на ресурси, насочени към премахване на пречките пред ученето и научаването и към създаване на възможности за развитие и участие на децата във всички аспекти в живота на общността.

Детската градина, екипът за подкрепа на личното развитие и родителите трябва да работят заедно, за да развият сътрудничество помежду си. Общуването, уважението, приемането на различията и интересите на детето формират основите на добрите взаимоотношения.

Практиката е пример за дейности, които успешно приобщават родителите към живота в детската градина и ги привличат като партньори и участници във вземането на решения. Има много форми, средства, подходи, стратегии за общуване със семейството, които отговарят на потребностите на различните семейства. Те са предимно индивидуални, защото децата са с различни специални образователни потребности. Прилагат се различни форми, методи и средства за работа:

1. Предварителна подготовка на педагозите – подбор на методическа литература, изготвяне на план-конспекти и презентации, подготовка на материално-техническа база; провеждане на мотивационен семинар с екипа; изготвяне на планове за допълнителна подкрепа; изготвяне на планове за квалификация и семинари.
2. Организиране на изложби от детско творчество.
3. Провеждане на разходки и екскурзии до близката горска местност съвместно с родители.
4. Почистване и оформяне на „зелен кът“ в двора.

5. Привличане на родители и начини за премахване на бариерите, които стоят пред тях.
Изготвяне на план за работа с родителите – средства и форми.

Популяризиране на добрата практика сред родителите и обществеността: провокиране на обществената активност чрез фейсбук групата на детската градина, чрез разпространение на дигитални и флаери, чрез публикации в местните медии.

Целеви групи и участие на заинтересованите страни

Добрата практика е насочена към деца със специални образователни потребности. Непреки бенефициенти са останалите деца от детската градина, учители и друг персонал, участващи в образователния процес. Непреки участници са и родителите и обществеността.

Резултати

При взаимодействията си с екипа за подкрепа на личното развитие все повече родители осъзнават основната си роля в живота на своите деца, а именно да бъдат тяхна опора.

Всяко дете е уникално и има своите силни страни. Вярата и подкрепата в детето са най-важни за неговото израстване в една щастлива и здрава среда.

Децата активно участват в образователния процес. Развиват се способностите им да се адаптират към образователната среда, и се наблюдава все по-видима независимост; ориентират се в средата и се придвижват в сградата и двора на детската градина; включват се с желание в разходки и екскурзии; успешно овладяват хигиенни навици; самообслужват се и развиват социални умения.

„Можеш! И ще можеш повече, ако си сред нас!“

ОУ „Иван Хаджийски“

Обл. Ловеч, общ. Троян, гр. Троян

Цели

Общите цели на добрата практика са: приобщаване на децата от уязвими групи и децата със СОП към системата на предучилищното образование; обхващане на всички деца от уязвими групи и деца със СОП, подлежащи на задължително предучилищно образование;

върщане на отпаднали от системата на предучилищното образование деца в училище; установяване на работещи практики на взаимодействие с родители на деца от уязвими групи и родители на деца със СОП, които да бъдат развити, доусъвършенствани и прилагани и в бъдеще.

Специфичните цели са насочени към: установяване и повтаряемост на контакти на живо с родителите на деца от уязвими групи и с родители на деца със СОП; изграждане на доверие между учители, деца и родители; формиране на представа у родителите за знанията и уменията на детето, когато то не посещава или посещава нередовно училище; изграждане на убеждение у родителите за необходимостта и полезността на редовното посещение на училище от децата, които биха им носили в бъдеще увереност, че могат, и мотивация за успех и в последващите етапи на тяхното образование; формиране на отговорност и мотивация у родителите редовно да изпращат децата си на училище, да се информират по всякакъв начин за тяхното развитие (интелектуално, емоционално, психическо, физическо, творческо и пр.), за начините за допълнително подпомагане и подкрепа в развитието на детската личност, които училището предлага; редовно посещение на децата/учениците на училище.

Ресурси

В процеса на провеждане на инициативата „Можеш! И ще можеш повече, ако си сред нас!“ се използва набор от ресурси:

- **човешки ресурси** – учители на подготвителна група; образователен медиатор; педагогически съветник;
- **материални ресурси** – занималнята на подготвителната група; кулинарен кабинет, който е иновация в училище с образователна цел;
- **оборудването** на занималнята на подготвителната група, което се доближава до разбиранята за съвременна образователна среда – просторно, цветно, наличие на табла с нагледен дидактически материал, нови маси, подходящи както за индивидуална работа, така и за работа в екип;
- **технологии** – използване на дигитални технологии за презентирание на материалната база, с която разполага училището.

Изпълнение

Инициативата по работа със семейства на деца от етническите малцинства и родители на деца със СОП предвижда осъществяване на пълноценни контакти, които да образуват затворен

кръг учител – дете – родител, като всеки член от така създадената общност да е равностоеен по отношение на вземането на решения, свързани с формирането на знания и умения у детето, с възпитанието и социализирането му в група, с развитието на детската личност, съобразно индивидуалните характеристики на детето, неговите заложи, таланти и интереси.

Дейности:

1. Индивидуални срещи на терен със семействата и децата.

1.1. Демонстрация на уменията на детето пред родителите, без то да има предварителна подготовка, но преднамерена от страна нашия екип, с цел да се създаде доброжелателна атмосфера на общуване и усещане у детето за успех.

1.2. Демонстрация чрез ИКТ (в случая – таблети) на материалната база в училище и в частност на тази, с която ежедневно разполага подготвителната група, с цел у родителите да се формират представи за добрите условия, приветливата обстановка и съвременните ресурси на образователната среда, до които децата им ще имат равен достъп в образователния процес.

2. Отпращане на покана за нетрадиционна среща – тренинг към родителите и децата, която да се състои в приятна и неангажираща обстановка в един от модерно оборудваните кабинети в училището.

3. Подготовка и реализиране на срещата – тренинг с родители и деца. В приятната обстановка на един от новите кабинети в училището беше обособен кът за децата, в който те можеха да оцветяват, рисуват и моделират с пластилин (от училището им бяха предоставени всички необходими материали за тези дейности), а за комфорта на родителите бяха предвидени удобни столове, разположени срещу големия плазмен смарттелевизор в залата.

Реализирането на тази дейност премина в няколко етапа:

Първи етап: представяне на членовете от нашия екип и съответно – на родителите; за сваляне на напрежението и допринасяне за доброто настроение методът, който приложихме тук, бе вариация на „Светкавица“.

Втори етап: презентиране на три кратки видеа, в които са представени историите на успешни и реализирали се професионално деца от ромски произход и деца със СОП.

Трети етап: провеждане на кратка беседа с родителите и децата на базата на видяното с подготвени предварително от нас въпроси към родителите (относно това имат ли желание техните деца да бъдат образовани и успешни; биха повишили собствената си степен на владеене на български език).

гарски език и степен на образование, ако им се предостави възможност) и към децата (относно това дали биха искали и те да бъдат толкова успешни в бъдеще; какви професии биха избрали да упражняват).

Четвърти етап: попълване на анкета с предоставени възможности за избор на отговор, разработена от нашия екип, с цел формиране на рефлексивно мислене у родителите и създаване на мотивация за отговорно поведение към редовното посещение на училище от децата.

Пети етап: споделяне от страна на родителите на настроения, собствени възгледи по дискутираните проблеми, изисквания към учителите.

Шести етап: подписване на „споразумение“ между училището и семейството като материален носител на доброволното съгласие за сътрудничество между семейна и училищна среда с обща цел – формиране и развиване на успешна детска личност.

Седми етап: родителите отговаряха на въпроса, поставен от нашия екип: „Какво ще вземете със себе си от тази среща?“, а член на екипа ни записваше отговора на всеки родител на малко листче, след което го залепваше в пространството на предварително изрисувания върху постера куфар. По този начин предадохме материален облик на „взетото“ полезно от срещата.

Осми, заключителен, етап: посещение на кулинарния кабинет и неофициална уговорка за съвместна дейност под надслов „Ромски вкуснотии“, в която загатнахме, че нашият екип ще бъде в ролята на гост, а родителите заедно с децата си ще са наши домакини и ще приготвят за нас традиционни ромски вкуснотии.

4. Отправяне на официална покана с посочени дата, час и място на събитието, в която се дава възможност и време на желаещите семейства да обмислят рецептите за ястията, които ще представят, и да съставят или продиктуват списък с необходимите продукти, които училището ще осигури.

5. Реализиране на кулинарното събитие „Ромски вкуснотии“.

Подходи: комуникативно-действен подход; индивидуален подход; културологичен подход; компетентностен подход; синергетичен подход.

Методи: традиционни – словесни, нагледни, практически (разказ, беседа, демонстрация, сюжетно-ролева игра); новаторски (интерактивни, тренинг, анкета, „Светкавица“).

Целеви групи и участие на заинтересованите страни

Целеви групи: деца и родители на деца от уязвими, маргинализирани общности; деца със СОП и родители на деца със СОП.

Заинтересовани страни: семействата на деца от уязвими групи и родители на деца със СОП; учители, директор в ОУ „Иван Хаджийски“, гр. Троян; социални служби, гр. Троян; община Троян, отдел „Образование“; РУО Ловеч; МОН.

Участници: учители на подготвителната група към ОУ „Иван Хаджийски“, гр. Троян; образователен медиатор към ОУ „Иван Хаджийски“, гр. Троян; педагогически съветник към ОУ „Иван Хаджийски“, гр. Троян; деца и родители на деца от уязвими групи; деца със СОП и родители на деца със СОП.

Специфични целеви групи: деца и родители на деца от ромски произход – общо 19 семейства от ромски произход за учебните 2019 – 2020 и 2020 – 2021 г.; родителите на дете със СОП, което е в аутистичния спектър – 1 семейство за учебната 2020 – 2021 г.; родителите на дете със СОП, което е с ДЦП и епилепсия – 1 семейство за учебната 2020 – 2021 г.

Резултати

- Редовно посещение на децата на училище – съответно свеждане до минимум на отсъствията по причини, различни от здравословните;
- Намален брой на отпадналите ученици от системата на предучилищното образование за отчетения период;
- Увеличен брой на родителите, присъствали на родителски срещи (по присъствен списък).

Област Пазарджик

„Приобщаване на родителите към живота в детската градина чрез „Празничен кръговрат“

ДГ „Звънче“

Обл. Пазарджик, общ. Панагюрище

Цели

Общи цели на практиката са да се стимулира съвместната дейност на родителите с децата и учителите за активно участие в живота на детската градина като условие за качествен образователен процес в условията на взаимно сътрудничество. Осмисляне и приемане от децата и родителите им на културното многообразие в обкръжаващия ги свят.

Специфични цели: 1. Промяната на мотивацията на родителите да става при убедителното и непрекъснато взаимодействие на детската градина със семейството, като се предоставят възможности за обмяна на идеи, решаване на проблеми и изява в семейната общност; 2. Изграждане на полезно и пълноценно сътрудничество между детската градина и семейството на принципите на доброволност, разнообразие и избор; 3. Социализацията на децата да се подпомогне с целенасочена информационно-консултативна съвместна дейност с родителите и с активното им участие в празничния календар на детската градина; 4. Да се привличат родителите към образованието и проектирането на бъдещото развитие на детето чрез организирана стратегия на педагогическо взаимодействие в детската градина и семейството. 5. Да се подпомогнат родителите да осмислят значението и функциите на общуването за социализацията на децата им.

Ресурси

Човешки ресурси – учителите от детската градина.

Материални ресурси – детската градина е просторна, с много светлина и напълно реновирана, тя е разположена в специално проектирана сграда с подходящи помещения за различните възрастови групи и зали за игри и обучение. Дворът е голям, с оформени площадки за всяка група, които са оборудвани с пясъчници и модерни спортни съоръжения, съобразени с из-

искванията за безопасност и сигурност на живота и здравето на децата. Вътрешният двор е оформен като открита сцена.

Учебни материали.

Изпълнение

Приобщаването на представителите на ромския етнос към живота в детската градина е предизвикателство за образователната система. Празниците създават в най-висока степен атмосфера на сътрудничество и взаимодействие, обмен и разбиране на ценности, традиции и норми. Те са най-уместната форма за представяне на постиженията в областта на интеграцията на децата от етническите малцинства. Интеркултурното образование формира толерантност, чувствителност и уважение към света на другите. Предложената добра практика е послание за споделяне на мнения и проект за сътрудничество, който обогатява социално-нравствените представи и умения на децата и родителите им и носи познание, радост, свобода, удовлетворение, задоволство. Празничният календар на ДГ „Звънче“ е богат и наситен с разнообразни дейности, които целят приобщаване на родителите към образователния процес. „Празничният кръговрат“ съдейства за стимулиране на интереса на родителите към живота в детската градина, за активизиране на партньорските взаимоотношения и за стимулиране на използването на жизнения опит на детето в педагогическото взаимодействие със семейството (стратегии, начини на учене и общуване). Различните форми на сътрудничество между детската градина и семейството, в които децата се реализират чрез преднамерено ръководство от страна на възрастните, осигуряват личностно мотивиран интерес към познание, желание за учене, емоционална удовлетвореност и социално благополучие.

Приобщаването на децата и родителите им към обичаите, свързани с различните празници, предполага доброто им познаване и умението да се предоставят за изучаване художествено-музикални произведения, наричания и приказки, които могат да се разберат и осмислят от детето. Овладейвайки вариативни способности за естетическо изразяване, то изпитва удовлетворение и задоволство. Участието в празниците на детската градина стимулира способностите за общуване и сътрудничество с различните, развива нравствените и емоционалните качества на децата и техните родители. Необходими и възможни са преодоляването на етническата отстраненост и отчужденост между българските и ромските деца и намирането на най-подходящите начини различията да бъдат обяснени безболезнено и без противоречия. Директната работа с децата и техните родители е насочена към адекватното им включване с оглед максимална социална вградимост, постигане на чувствително разширение на социалния хоризонт, обогатяване на речника с нови думи и изрази, подобряване на житейските перспективи пред

ромските деца. Непрестанно се работи за възпитаване в уважение и диалогичност към другия, като се запазват патриотичното чувство и съзнанието за собствената културна и етническа идентичност. Активизират се позитивните нагласи и мотивацията за творческа изява и работа в екип. В процеса по приобщаване на представителите на ромския етнос приоритетни са: диалогът, свободата на избора, позитивността и позицията на всеки участник. Оптимизирането на работата с родителите и семейството постигаме чрез общо планиране на значими за дадената възраст на детето ситуации и инициативни дейности, целящи развитието на уменията за самопознание и за социални взаимоотношения. С помощта на интерактивните методи (упражнения за развиване на емпатия, морални дилеми, свързани с вземане на решения, съвместни дискусии, ситуационни игри, стимулация) насочваме родителите към осъзнаване на тяхната роля и влияние за развитието на детското „Аз“. Стремим се заедно, семейството и педагозите, да концентрираме своите усилия върху три основни стъпки:

- заинтересованост – предполага да мотивираме родителите за необходимостта от педагогическо образование и създаване на условия за усъвършенстване на педагогическата и практическата им подготовка, необходима за реализиране на възпитателни стратегии в семейството;
- подкрепа – конкретно, търпеливо и толерантно да подпомагаме родителите в процеса на усъвършенстване на педагогическите им умения за общуване с децата;
- действие – тази стъпка реализираме чрез включването на родители в различни форми на обучение в родителство.

Чрез празниците, проведени съвместно с родителите, осигуряваме възможности и условия за единство на интелектуалната, емоционалната и мотивационната страна на общуването и дейностите по пътя на интеракцията. Използваме интерактивни технологии, за да формираме личностни качества и ключови компетенции у децата, които са предпоставка за реализиране на потенциала им като ученици в началното училище. Като предоставяме свобода на децата в избора им на общуване и комуникация, на дейност, на партньори и съмишленици, съдействаме за утвърждаване на второто равнище на самосъзнание на децата, наречено „социално „Аз“. То се определя от възможността за ориентиране в достъпни социални отношения и за мястото, което детето заема сред другите деца. Психолого-педагогическата компетентност на учителите и заинтересоваността на родителите, които се проявяват по време на празника, придават значимост на детето, зачитане на личността, интересите и потребностите му чрез изява и поощрителна оценка, за да се формира положителната самооценка. Преминаването от практическо към познавателно и личностно взаимодействие обогатява преживяванията, поражда любознателност и привързаност към социалното обкръжение, подпомага процеса на самоидентификация.

Целеви групи и участие на заинтересованите страни

Целевата група са деца и родители от ромския етнос.

Резултати и въздействие

Приобщаването на представителите на ромския етнос към живота в детската градина е предизвикателство за педагогическия екип и се осъществява чрез активното взаимодействие с родителите и предлагането на подходящо образование. Балансът при интеграцията на децата с ромски произход и семействата им в образователната система и в обществото се постига чрез съхраняване и развиване на тяхната специфична културна идентичност. Професионалната ни мотивация за избор на темата бе стремежът ни да покажем как се осъществява ефективно сътрудничество на детската градина с родителите и привличането им като партньори в провеждането на интеграционната политика и популяризирането на успешните дейности. „Празничният кръговрат“ е естествен завършек на активната съвместна дейност на детската градина и семейството. Изграждането на доверие между родителите и детската градина подкрепя общуването по позитивен начин, подпомага родителите да придобият умения за реакция в различни ситуации и за оценяване на значимостта на образователния процес в предучилищна възраст.

Област Пловдив

„Здравословното хранене – мисия възможна в семействата от уязвими, маргинализирани общности“

ДГ „Щастливо детство“

Обл. Пловдив, общ. Пловдив, гр. Пловдив

Цели

Общата цел на практиката е подобряване и промяна на хранителните навици на семействата в риск, на етнически малцинства и маргинализирани групи. Тази цел кореспондира със залегналите в Стратегията за развитие на ДГ „Щастливо детство“ и Плана за работа с етническите малцинства цели за подобряване на живота и цялостно подобряване на здравословния статус на децата, за които се грижим, и на техните семейства.

Специфичните цели са свързани с желанието на екипа от детската градина децата да възприемат и употребяват нововъведените нетрадиционни за тях храни и хранителни продукти, които са станали задължителни в менютата от новия Рецептурник за хранене в яслени групи и изменението на Рецептурника за хранене на детската градина, както и съобразяването с Наредба № 6 и Наредба № 9 за храненето на деца от 0 до 7 години.

Друга специфична цел е подобряване на работата със семействата на децата, създаване на атмосфера на доверие, взаимопомощ и възможност за промяна към по-добро на бита и ежедневието им.

Ресурси

Ресурсите, използвани за прилагане на добрата практика, са структурирани в три групи:

Човешки ресурси – това са главните ресурси. Необходими са още умения за работа с деца и родители от етнически малцинства, деца и техните семейства със СОП, специални знания и компетентности за новостите в рационалното хранене при децата.

Финансови ресурси – необходими за купуването и раздаването на храни и хранителни продукти на родителите, за да изпробват в домовете си нови рецепти, както и да участват във финалната изложба на здравословни храни, приготвени вкъщи.

Материални ресурси – материална база и оборудване, както и технологии за здравословно приготвяне на храни в детската градина.

Изпълнение

Преди прилагането на практиката беше проучена богата библиография, засягаща проблемите на детското здравословно хранене. Методологията на организация на практиката бе прецизирана с оглед, от една страна, на постигане на целите, а от друга, бе съобразена с монолигвалната даденост на нашите деца и лошата билигвална компетенция на техните родители. Използвахме литературно обследване и анализ, беседа, анкета, индивидуални разговори, практически занимания, обработване и обобщаване на статистически данни. Осъществяването на инициативата на практика премина през три етапа:

1. Първи етап – теоретичен, през който бе проучена специализирана литература – последните новости в рационалното хранене, включващи подбор на продуктите, подготовката и обработката им и поднасянето им; бяха открити проблемите, бяха набелязани цели и задачи; беше избрана методологията и се конкретизираха дейностите за постигане на основната ни цел.
2. Вторият етап беше практическата (основната) част.
3. През третия етап обобщихме резултатите и направихме изводи. Тук се набелязаха и бъдещи дейности за осигуряване на устойчивост на добрата практика.

Основната част започна с анкета сред родителите на 100 деца, в която въпросите бяха свързани с храненето и начина на приготвяне на храна в семействата. Основните въпроси бяха: „Какво най-много обичат децата Ви?“ и „Какво най-често готвите вкъщи?“. Направихме и двуседмично обследване (пряко наблюдение) на степента на възприемане на предлаганата на децата храна, която е нова за тях (чия, мюсли, киноа, бяла риба, смути от пресни плодове и зеленчуци и др.). За целта бе сформирана комисия в състав директор, готвач, помощник-възпитател и помощник-учител на група. От анкетите бе установено, че в семействата в риск, от етнически малцинства и маргинализирани групи не се планира меню, готвят се само няколко ястия и не се държи сметка дали са здравословни, питателни и калорични. Никой от обследваните не беше и чувал за чия, мюсли, киноа, бяла риба, броколи, смути от пресни плодове и зеленчуци и др. При прякото наблюдение на възприемането на нетрадиционни храни се стигна до извода, че гореизброените храни не се възприемат от децата. Много често те дори отказваха да опитат храната, въпреки че я предлагаме в различни варианти (например овесените ядки ги предлагаме като каша, питки с канела, питки със сирене).

Направихме родителска среща с различните групи, на която най-напред представихме съвместно с инсп. Идризова и инсп. Петров от РЗИ – Пловдив основните положения на здравословното хранене. Те им предложиха варианти на опростени менюта и рецепти на храни, приготвени от здравословни продукти по здравословен начин. Майките имаха възможност да задават въпроси, които ги вълнуват. Тази среща нямаше да е достатъчно ефективна без партньорството ни с инспекторите по хранене от РЗИ. Успяхме да съберем родителите в сътрудничество с местните ромски лидери, които бяха в непрекъснати близки отношение с членовете на целевата група.

След две седмици отново събрахме родителите и им предложихме малки порции от храните, които предлагаме в ежедневните менюта, но за тях са нови и непознати. Те ги опитаха, имаха възможност да получат рецептите, по които се приготвят, и да споделят опит от това, което са приготвили вкъщи. Така в много непринудена обстановка обмениха опит, споделиха тревоги и съмнения, даже забавни случки от възприемането на новите рецепти в семействата им. Тук много ни помогнаха готвачките от кухнята, както и помощник-възпитателите, които влязоха в ролята на домакини.

В групите ежедневно стимулирахме децата да опитват новите храни – с награди, забавни игри. Организирахме и осъществихме Празник на здравословното хранене. По време на подготовката му децата научиха много правила по темата.

Специфичните подходи, които използвахме, бяха продиктувани от натрупания ни опит, отразяващ специфични характеристики на групите родители, към които е насочена нашата практика. Цялата информация бе поднасяна на достъпен език, а на тези, които не разбираха добре български език, превеждаше поканен медиатор от ромски произход.

Обосновката на практиката дойде от непрестанната ни грижа за децата и техните родители, с които работим. Педагогическите технологии и подходи, както и основните дейности, които предприехме, бяха, от една страна, научно обосновани, а от друга, поднесени по начин, близък до нивото на нашите родители, така че да са разбираеми и достъпни.

Основната ни цел бе да убедим децата, както и техните родители, че нововъведените храни са полезни, вкусни и питателни. Въвеждането им в ежедневното меню на семействата не е много по-скъпо, по-трудно като приготвяне, но е инвестиция в бъдещето.

През третия етап обобщихме резултатите и направихме изводи. Тук се набелязаха и бъдещи дейности за осигуряване на устойчивост на добрата практика, които бяха по посока на продължаване на взаимодействието с родителите по тази тема, както и на установяването на стереотипи на хранене на децата в детската градина.

Целеви групи и участие на заинтересованите страни

Деца и родители от семейства в риск, от етнически малцинства и маргинализирани групи.

Резултати и въздействие

1. Запознаване на деца и родители от семейства в риск с нови, нетрадиционни за бита и културата им здравословни храни.
2. Въвеждане на тези храни в ежедневно хранене на децата.
3. Въвеждане на тези храни в менютата на семействата в риск, от маргинализирани групи и др.

Като косвени резултати можем да отбележим – намалено количество изхвърлена храна и развиване на по-здрави деца.

Положителните въздействия върху родители, деца и като цяло – върху образователната интеграция на децата и общуването на родителите, са несъмнени и трайни.

„Работилничка с мама“

ОУ „Гео Милев“

Обл. Пловдив, общ. Раковски, с. Белозем

Цели

Общите цели на добрата практика са насочени към превръщане на училището в желана територия, където всички са заедно и всеки е значим за групата, семейството и общността.

Специфични цели са обогатяване на социалната култура на участниците в процеса, утвърждаване на ролята им за правилното развитие на децата от уязвимите социални групи и активното им включване в системата на предучилищното образование.

Ресурси

Човешки ресурси – най-важното звено за реализиране на целите на всяка образователна и обществено значима дейност и инициатива. Активно участие на образователния медиатор –

посредник и партньор при приобщаването на децата от общността към социалния живот в населеното място.

Финансови ресурси – обогатяване на материалната база с дидактични материали и игри, приваждане на образователната среда в съвременен вид. По-голям достъп до качествени пособия за по-пълно разгръщане на творческия потенциал на децата.

Изпълнение

Това е съвместна инициатива между училище (учител, медиатор), семейство (родител, майка, баба) и дете. В краткосрочен план се предвижда включване на всички участници в конкретна инициатива, свързана с празника на майката – със съпреживяване на събитието и активно участие в дейността. В дългосрочен план се планира участие в подобни инициативи, свързани с училищния живот и празничния календар на общността, училището и групата деца.

Темата на практиката е „Щъркел шарен дългокрак“. Практиката се осъществява с деца от подготвителните групи в училището (5- и 6-годишни) при ОУ „Гео Милев“, с. Белозем – учебно заведение със 175-годишна история – Европейско село на белия щъркел. Всяка пролет покривът на училището става дом на до 20 двойки щъркели, които с неуморния си труд и врява възвращат живота и дават начало на нов, сгряват сърцата и дават надежда. Мястото е богато на история и традиции, в него съжителстват различни етнически и религиозни общности. Има добро взаимодействие между културно-просветни институции – читалище, училище, християнски храмове (католически и православен).

Практиката се реализира като допълнителна форма на педагогическо взаимодействие – празници и развлечения. Работата с целевата група на семейства от уязвими групи е специфична и изисква допълнителни усилия, за да бъдат убедени родителите в смислеността на проекта и значението на дейността за тяхното и на децата им емоционално и социално обогатяване. Най-трудно се гради доверие към институциите в тази общност – това са хора, твърде привързани към семейството и по свой начин загрижени преди всичко за физическото оцеляване на децата си.

При реализирането на практиката главният посредник между семейството и училището е образователният медиатор, който има своето място в социалния живот на общността; той е част от нея и на базата на своя опит и ежедневното си общуване със семействата стопява дистанцията между училището и света на тази затворена и твърде уязвима общност.

Целеви групи и участие на заинтересованите страни

Целева група: ромската общност, в частност семействата и техните деца, от три села – Белозем, Болярино и Шишманци. От социологическа, психологическа и педагогическа гледна точка семейството е ключовата институция сред ромите, затова е необходимо усилията ни да се насочат към повишаване на капацитета ѝ, за да е неотменен и достоен партньор на училището, на който може да се разчита.

Резултати и въздействие

Преки и косвени резултати: Повишаване на доверието към учителя и училището. Отвореност и отговорност към възпитателно-образователната работа. Активност при комуникацията с учителя, медиатора и ръководството на училището, интерес към училищния живот.

Повишаване на посещаемостта и успеваемостта на децата. По-голяма заинтересованост от поведението и участието на децата в учебния процес. По-добра хигиена и отговорност към поставените от учителя задачи.

Адаптиране

Практиката би могло да се адаптира към всяка съвместна инициатива на училището и семейството. Като част от допълнителните форми на педагогическо взаимодействие – празници и развлечения (рождени дни, театрализирани игри, посещение на културни институти, отбелязване на официални празници).

Област Плевен

„Равен шанс на всяко дете за добро развитие и бъдеще“

ДГ „Снежанка“

Обл. Плевен, гр. Плевен

Цели

Целите на практиката са: осигуряване на равен достъп до качествено образование чрез диференциране на грижата според различните потребности на децата за усвояване на ключовите компетенции и развитие на динамични личности с морални ценности и стремеж за учене през целия живот; създаване на условия за установяване на сътрудничество и приемственост между педагогическия и непедагогическия персонал на детската градина и семействата на децата със СОП и промяна на социалните нагласи на децата и семействата за приемане на индивидуалността и различните потребности на децата със СОП.

Ресурси

Човешки ресурси – ресурсни учители, психолози, логопеди, непедагогически персонал. Всички специалисти са назначени на трудов договор към ДГ „Снежанка“ и са постоянен ресурс на предучилищното заведение.

Материални ресурси – кабинети за всеки специалист: 2 логопедични кабинета, 2 ресурсни кабинета, 1 кабинет за психолога. Всички те са оборудвани със специфичните мебели и дидактични материали.

Собствена образователна програма за развитие на децата с участието на техните семейства, която адекватно отговаря на нуждите на децата със СОП.

Екипът от специалисти работи в тясно сътрудничество с педагогическия, непедагогическия екип и помежду си. Ежеседмичните срещи за обсъждане на общата работа и на предизвикателствата съдействат за синхронизиране на дейностите и задачите, свързани с децата.

Изпълнение

Индивидуализирането на подхода към децата със СОП се осъществява, като се следват стъпките, заимствани от Наредбата за приобщаващо образование:

- Доклад за обща подкрепа, изготвен от учителите на групата, в която е детето – вниманието се насочва към нуждата от допълнителна подкрепа;
- Заявление от родителите, че желаят допълнителна подкрепа за детето им;
- Решение от екипа от специалисти (ЕПЛР) – обсъждат се седмичните часове, от които детето има нужда (с психолог, логопед, ресурсен учител);
- Изготвяне на оценка на актуалното състояние и потребности на детето – подписва се от родителите и екипа;
- Решение на комисията на РЦППО;
- Изготвяне на индивидуален план за подкрепа.

Използваните педагогически методи и подходи се основават на разбирането, че нито един от методите не е добър или лош сам по себе си. В ДГ „Снежанка“ подкрепата за различните групи деца със специални образователни потребности варира. С най-висока подкрепа са децата с езиково-говорни нарушения. Малко след тях по степен на подкрепа се нареждат децата със специфични обучителни трудности, от аутистичния спектър и с двигателни затруднения в лека степен. Идентифицирането на техните потребности се извършва посредством прилагане на скрининг тест за децата на възраст 3 – 3,6 години в петте области на възрастовото развитие (двигателно, езиково, емоционално, познавателно, социално) и създаване на функционална оценка. Скрининг тестът се прилага от 2016 г. в детската градина от психолога. Оценяване на децата от втора, трета и четвърта възрастова група – оценките се актуализират от ресурсен учител, логопед и психолог в началото и в края на първото полугодие на учебната година. В края на второто полугодие специалистите изготвят финален доклад.

Дейности

- Основна дейност е обменът между специалистите на детската градина и педагогическия и непедagogическия персонал. Той се изразява в провеждане на обучения по теми, свързани с техните потребности и интереси, някои от които са: партньорство и ефективна комуникация с родителите; методи и подходи при работа с деца със СОП; агресията; справяне с неприемливо поведение; справяне с професионалното прегаряне и др.

- Периодично се провеждат консултации намясто с педагогическия и непедагогическия персонал, при които се обсъждат конкретни насоки и се предоставя подкрепа за справяне с поведенчески проблеми при работата с деца с обучителни, двигателни или логопедични затруднения непосредствено в ежедневните дейности и занимания.
- Провеждат се периодични срещи, обсъждания и сътрудничество между специалистите на ДГ „Снежанка“ под формата на екипни срещи.
- Консултации и подкрепа се предоставят и на родителите на децата със СОП, инициирани от специалистите, от учители и самите родители.
- Съществена дейност е директната работа с децата, при която се прилагат индивидуален подход и внимание. Детето се подпомага по време на груповата работа за включване в игрови, обучителни и ежедневни дейности, коригиране на неприемливото поведение, изработване на нови адаптивни модели, подпомагане на комуникацията.

Използвани подходи в работата на педагогическите специалисти в ДГ са: хуманно-личностен подход, индивидуален подход, игрови подход, конструктивистки подход.

Целеви групи и участие на заинтересованите страни

Целеви групи:

- деца със СОП на възраст 3 – 7 години;
- родители на деца със СОП.

Заинтересовани страни: родителите на деца със СОП; педагозите на съответната група; специалистите, които работят в детската градина (ресурсни учители, логопеди, психолози); непедагогически персонал; началното училище.

Резултати и въздействие

Преки резултати:

- В различните направления (моторика – фина и обща, реч, в областите математика и български език) диференцирането на състоянието и проблематиката при деца със СОП доведе до по-добра корекционна работа, което е отразено в редовните функционални оценки, изготвени от специалистите.
- Подобряване на разбирането за особеностите на състоянието на децата след проведените тематични срещи и обучения от страна на педагогическия и непедагогическия персонал.

- Удовлетворяване на специфичните индивидуални потребности на децата, което постепенно води до подобряване на социалното им функциониране и обучение. По този начин е подпомогната работата на учителите в групите.
- Осигуряване на мотивирано сътрудничество от страна на родителите след проведените консултации.

Косвени резултати:

- Индивидуалната и груповата работа с деца със СОП води до редица положителни резултати: повишаване на самочувствието на децата, приобщаване, приемане на различия (и от двете страни). От своя страна тази възприемчивост при децата е добър начин за приобщаване и на родителите, които са неизменна част от процеса.
- Един от положителните резултати е, че съществуващите досега различия между очакванията и целите на педагогическия екип на детската градина и тези на семейството започват да изчезват.
- Положителните нагласи у родителите създават условия услугата, предлагана от специалистите на детската градина, да стане достояние на повече млади семейства с деца и да бъде търсена, а ДГ „Снежанка“ да бъде водеща в града.

Област Разград

„Работилничка с мама“

ОУ „Св. св. Кирил и Методий“

Обл. Разград, общ. Разград, с. Ясеновец

Цели

С инициативата се цели да се приобщят родители и общественици като активни участници в училищния живот; да се осъществи по-тясна връзка между училището и родителите с участието им в работата на групата; родителите да проследят успехите и публичните изяви на децата си; да се запознаят с традициите и начините за отбелязване на битовите празници; да се повишат капацитетът и самоорганизацията на родителската общност; да се развият положително отношение на децата към ученето и редовно посещение на училище.

Ресурси

Ресурсите, необходими за реализиране на практиката, са:

- **човешки ресурси** – родители и деца, които изработват мартеници, педагогически и непедagogически персонал;
- **материални ресурси** – пъстроцветна украса в стаята и коридора, кътове с илюстрации, материали за мартеницата.

Изпълнение

Темата на практиката е „Баба Марта бързала, мартеници вързала...“. Съвместните дейности с родителите допринасят за сближаване на позициите на родители и учители по отношение на развитието и социализирането на децата. От друга страна, те водят до мотивирането на децата да идват редовно на училище, защото тук е широкото поле за развитие на способностите и за пълноценното усвояване на знания. Водени от тези убеждения, в училището установихме дългогодишна традиция – посрещане на Баба Марта в подготвителната група. Подготовката започва още в началото на месец февруари с изработване на мартеници със съдействието на родителите. Подготвя се и кратка празнична програма – поздрав за учител-

ския колектив, с пожелания за здраве, щастие и късмет. С голям ентузиазъм и грейнали очи малчуганите поздравяват и служителите в кметството, здравната служба в селото, като ги закичват със собственооръчно изработените мартеници по случай настъпването на пролетта. Накрая остава удовлетворението от участието и личностната изява на малките възпитаници. Сърдечните поздрави доставят радост на малки и големи, а многото усмивки на децата след отправените към тях пожелания да са румени, червени и винаги засмени, са награда за добре свършена работа.

За посрещането на пролетните празници се прави пъстроцветна украса в стаята и коридора. Уреждат се кътове с илюстрации и мартеници, изработени от деца и родители. Следва обявяването на традиционния конкурс „Моята мартеничка“, организиран в училище, както и на конкурс, обявен от кметството на селото. В по-тесен кръг се реализира и състезание по усукване и изработване на ръчна мартеница от родител и дете. Изработените мартеници се излагат първо във фойайето на училището. Жури, по предварително обявени критерии, прави подбор и определя най-добрите творби. Те участват в изложбата на кметството в селото. Мероприятието се реализира съвместно със секретаря на народното читалище. Победителите получават награди. Грамоти за участие получават и всички деца, включили се в училищния конкурс. Наградите се купуват със средства на читалището и училището.

Целеви групи и участие на заинтересованите страни

- Деца – 7.
- Родители – 11.
- Учители и персонал в училището, пред които бе изнесена практиката – 24.
- Служители в кметството – 6.
- Служители в здравната служба – 3.
- Деца в ДГ „Дора Габе“ – 15.

На първи март посрещаме Баба Марта – символ на пролетта, надеждата, пробуждащата се природа, началото на новия живот. Празникът на Баба Марта е само началото на поредица инициативи през месец март, в които децата от групите се включват активно. Съпричастни на тези събития всяка година стават и хората в селото – родителите, служителите в кметството и в другите обществени места. На внимание се радват и педагогическият колектив в училището и помощният персонал. Със знака на пролетта – мартеницата, в която са преплетени бели и червени конци, носещи посланията на древни легенди, прославяйки

култа към слънцето, се връщат живителните сили и се създава настроение, повдига се самочувствието на децата. Всяка година първомартенското емоционално преживяване е очаквано събитие.

Резултати и въздействие

Организирането на различни съвместни дейности с децата и родителите води до засилено общуване, взаимно опознаване, възпитаване на толерантно отношение, зачитане на традиции и запознаване с народните добродетели. Включените в проект АПСПО по Дейност 1 „Допълнително обучение по български език за деца от уязвими групи“ деца имат възможност да формират комуникативноречеви умения, постепенно да усвояват книжовния български език и да придобият училищна готовност за постъпване в първи клас. Съвместната работата с децата и родителите допринася за техния успешен старт при постъпване в училище, което, съпроводено с редовно посещение на учебните занимания, води до много добри резултати.

По мнение на всички вследствие на дейностите по проекта има положителна промяна в мотивацията на децата/учениците от етническите малцинства. А по отношение на образователния процес се повишава мотивацията на родителите и учителите. Според оценките, получени от деца, родители и учители, участието им в проектите е създавало у по-голямата част от участвалите в проектните дейности траен интерес към интеграцията и трайна нагласа за работа в тази насока. Доказано във времето е, че по-добри резултати има сред тези деца, ученици, родители и учители, които са били пряко ангажирани в изпълнението на дейностите.

Адаптиране

Отбелязването на празниците в нашето училище е желана емоционална среща на деца, родители и учители. Организират се и други празници:

- Коледа с участие на Дядо Коледа (който е родител или учител);
- „Ден на розовата фланелка“ с послание за толерантност и взаимно уважение между етносите;
- Първи март – посрещане на Баба Марта с организиране на редица мероприятия;
- Великденските празници с изложба на яйца, боядисани от децата заедно с родители и учители;

- Денят на българската просвета и култура и славянската писменост, с литературно-музикална програма, подготвена от първокласниците и децата от подготвителната група;
- Първи юни – Денят на детето – конкурси „Най-добър рецитатор на детски стихове“, „Мис и Мистър Ясеновец“, за рисунка на асфалт, „Най-добър колоездач“.

Децата от подготвителната група са активни участници в повечето от тези празници, които в такъв смисъл са подходящи за провеждане на добри практики.

Област Русе

Лятна практика „Лаборатория на успеха“

ДГ „Ралица“

Обл. Русе, общ. Русе, гр. Русе

Цели

Общите цели, към които е насочена практиката, са: пълноценна социализация на децата от етническите малцинства в детската градина; гарантиране на равен достъп до качествено образование и утвърждаване на интеркултурното образование в работата на педагозите в детската градина.

Специфичните цели са свързани с подобряване на образователните резултати на децата от етническите малцинства, върнати в детската градина, повишаване на готовността им за постъпване в училище и подпомагане на пълноценното участие на родителите в дейностите.

Ресурси

Образователният процес в Лятната академия се ръководеше от опитен педагог, който по достъпен и привлекателен начин поднесе предвидения материал от предложена и утвърдена от ръководителя на проекта тематична програма по дни и часове.

Осигурена бе и експертна подкрепа от социален педагог, който сътрудничесе при решаването на редица социални и житейски проблеми.

Предвидените индивидуални материали, книжки за оцветяване, книжки с приказки, тетрадки и други консумативи допринесоха за осъществяване на качествена работа с всяко дете.

Осигурените хигиенни, предпазни и почистващи материали направиха ежедневно пребиваване на децата и работещите с тях по-безопасно.

Използвани методи при реализиране на дейностите: беседа, игра, дискусия, упражнения, разговори, наблюдение, активно включване на децата; обратна връзка чрез изразяване на емоции, консултиране и др.

Участвали в Лятната академия – 10 деца на възраст 4 – 6 години.

Изпълнение

Дейността в „Лятна академия“ представляваше превенция на бъдещо отпадане от образователната система и предостави възможност на 10 деца, върнати в образователната система и за които съществуваше голям риск от отпадане. На децата бяха предложени занимания по тематична програма от основните образователни направления (математика, български език и литература, околна и природна среда) – 30 дни по 4 часа. Осигурено бе и едно хранене дневно. Заниманията се провеждаха в централната сграда на ДГ „Ралица“, гр. Русе, близо до домовете на децата, участници в нея, което мотивира родителите да осигурят тяхната редовна посещаемост.

Дейностите по проекта предоставиха допълнителни възможности на децата за ползотворно използване на свободното време чрез включването им в клубове, дейности на открито, подобряване на двигателната активност, развиване и насърчаване на творческия потенциал и разширяване на кръгозора.

Родителите и близките на децата бяха включени в съвместни дейности – тържества, концерти, открити занятия, с цел подобряване на взаимодействието между тях и институцията „детска градина“; формиране на чувство на гордост от постиженията на децата им; постигане на толерантна и сътрудническа среда, приемаща различията между етносите.

Под мотото „На чаша чай или кафе“ протекоха съвместни срещи между ръководителя на проекта, социалния педагог и родителите на децата веднъж седмично. С всяка следваща среща броят на участниците растеше, настроението ставаше все по-радостно и доверието помежду ни се изграждаше неусетно. Ние ги предразполагахме с доверие, създавано във времето, и участниците ставаха все по-спокойни и уверени. Понякога е препоръчително дори да се предвиждат такива дейности, които да им позволяват те да довършват измислянето на дейност по проекта. Това се налага в отговор на необходимостта целевите групи да не са само ползватели, но и активно да участват в изпълнението на проекта. Така се случи и при нас. Препоръките и идеите, които споделиха с нас родителите на децата – участници в Лятната академия, се оказаха много разумни и ние ще ги използваме в следващ проект.

Оценката на резултатите от изпълнените дейности се осъществява чрез наблюдение на пряката работа, проследяване на броя присъствия и отсъствия на децата, тестове за оценка на усвоения материал, анкети за удовлетвореността на родителите, диагностика на социалните и образователните умения на децата.

Екипът за организация и управление провеждаше планирани и изненадващи проверки по време на изпълнението на дейностите, оказваше методическа подкрепа и даваше указания на ръководителите за по-качествена и ефективна работа, когато беше необходимо.

Предвидени бяха три събития за надграждане на капацитета на педагозите в ДГ „Ралица“ по отношение на работата с уязвими групи, родители и работа на екипите за обхват, задържане и реинтеграция в образователната система.

Новият момент в работата на детската градина беше обучението на екипите за обхват и подобряване на сътрудничеството с институциите, както и привличането на доброволци от общността за постигане на максимален обхват и задържане на децата.

Целеви групи и участие на заинтересованите страни

Деца от ромския етнос и техните родители.

Резултати и въздействие

- Повишена готовност за постъпване в подготвителна група и в първи клас;
- Подобри образователни резултати по ДОС;
- Повишена мотивация на родителите за сътрудничество с детската градина;
- Подобрена социализация на децата, участвали в дейността;
- Осигуреното обедно хранене на участниците в Лятната академия подпомогна родителите в осигуряването на прехрана на децата им;
- Подобри здравно-хигиенни и културни навици.

За голяма част от родителите на децата, които са бъдещи първокласници, летният период е труден, тъй като до момента общинският съвет е разпоредил такса присъствена от 100 лв. месечно, която е непосилна за тях. Ето защо Лятната академия се оказва толкова необходима, за да могат децата да продължат обучителния период и да изградят допълнителни нагласи за навици, желание за работа и съвместни игри.

Лятната академия и срещите на чаша чай и кафе с родители на децата от Лятната академия са една добра практика, която бихме препоръчали.

ДГ „Снежанка“

Обл. Русе, общ. Русе, гр. Русе

Цели

Добрата практика цели: подобряване на образователния процес в детската градина; насърчаване на общуването и съвместните изяви между деца от различни етноси; съхраняване и развиване на културната идентичност на децата в мултикултурна среда; преодоляване на негативни обществени нагласи, основани на етнически произход; сближаване на деца от различни социални групи чрез култура и изкуство; приобщаване на деца, родители и педагози чрез съвременни форми за популяризиране на културното наследство; повишаване на броя на успешно интегрираните деца от маргинализирани общности, включително роми.

Ресурси

Човешки ресурси – квалифициран педагогически и непедagogически персонал, психолог, ресурсен учител, логопед, медиатор, помощник на учителя.

Участници – деца и родители от детската градина с различен етнически и социален статус.

Учебни материали – разработване на методики, основани на играта, за обучение на български език за деца, които не го владеят добре (възрастови групи – 3 – 6-годишни деца). Допълнително обучение по български език в съответствие с индивидуалните образователни потребности на всяко дете като ефективно средство за социално приобщаване в групата на връстниците.

Финансови ресурси – такси за посещаване на детска градина.

Изпълнение

Инициативата има за цел да създаде условия на всяко дете да се развива съобразно своите възможности и потребности чрез организирана обучаваща среда за изграждане на по-добра среда за взаимодействие (учител – родител – дете). Достъп и равен шанс за всички деца и родители от уязвими групи и тяхното участие в инициативи и проекти, гарантиращи по-високо качество на възпитателно-образователния процес. Създаване на по-привлекателни условия чрез модерни образователни методи за предучилищна подготовка на деца в неравностойно положение.

Основните действия са свързани с консултации, подкрепа и предоставяне на възможности (анкети, тренинги и електронни бюлетини), съвместно организирани развлечения и инициативи в детската градина: „Готвим заедно“ – вкусове от целия свят, драматизации и прочит на книжки заедно с деца, родители и персонал.

Информирание на родителите чрез анкети, разговори с тях, електронни бюлетини за съответната дейност или събитие. Събиране на художествена литература за изграждане на библиотека, размяна на книжки и сътрудничество с различни издателства. Партньорство с община Русе. Създаване на „Клуб на родителя“ с график за осъществяване на различни дейности: кулинарни състезания и изложби, четене и драматизация на приказки с мултикултурен характер, песни и танци на народите, арт работилнички.

Насърчаване на родителите да предлагат сами теми, дейности, събития и др., които биха им били полезни и интересни. Организиране на обучения, уъркшопи, уебинари, тренинги, кръгли маси на теми предложени от родителите. Индивидуални срещи с родителите след изпращане на децата или в удобно за двете страни време. Друг начин да се насърчат родителите, е да бъдат поканени да споделят своите умения и опит с други родители, да чуят това, което вълнува другите, да се научат от чуждия опит. Фокусиране върху определена ценност или качество и включване на темата в инициативата. Сътрудничество с всички страни, които имат отношение към грижата за деца, като Обществен съвет и родителски активи от различните групи в детската градина. Включване (привличане) на бащи и други значими мъже от семейния кръг в грижи за децата, в разнообразни целенасочени дейности на инициативата. В допълнение, не бива да забравяме да използваме технологиите. Има много начини, по които може да се използва сайтът на групата за предоставяне и обмяна на информация и ресурси. Уебсайтът (вайбър групата) може да се използва за популяризирането на предстоящи събития, като: „Вечер, посветена на родителите“, „Фестивал на четенето“, „Семейни олимпиади“ и др.

Непедагогическият персонал подпомага родителите, децата и учителите за осъществяване на планираните дейности. Включва се активно в организирането на подкрепяща среда, при работа с деца със СОП и техните родители. Придобиване на умения за работа с родители и деца от уязвими групи и деца със СОП. Прилагане на форми и методи на работа за активно приобщаване на родителите, насочени към подкрепа за изграждане на възпитателни умения, умения за активно социално включване и здравословен начин на живот.

Целеви групи и участие на заинтересованите страни

Деца и родители от малцинствата, маргинализирани общности, родители на деца със СОП, с фокус към личността на всяко дете и неговите специфични възможности, дарби и интереси.

Резултати и въздействие

Децата, родителите, педагогическият и непедагогическият персонал създадоха приятелства, научиха се да приемат различията, и изградиха по-силна връзка в семейството. Мотивиране на семействата от ромската общност да записват и водят децата си в детската градина, да върнат в детската занималня тези от тях, които са престанали да я посещават, както и да помагат за сближаване на децата, учителите и родителите. Ранната възраст е особено важна за израстването на децата, а разбирането и участието на родителите и семейството е ключово за развитието им. Ето защо смятаме, че нашата инициатива е била ефективна, понеже сме обхванали този ранен период на развитие. До известна степен е компенсирано изоставането в когнитивното и емоционалното развитие, въпреки условията на живот в слаборазвити общности и уязвими групи. Подобрени са условията за осъществяване на образователната интеграция на децата и са развити творческите им умения и способности. Подобрена е интелектуалната комуникация между всички страни, имащи отношение към инициативата. След нейното реализиране и децата, и техните родители подобряват общуването помежду си; променят отношението си към детската градина като институция; към същността на образователния процес в положителен аспект. Постигнатото овладяване на знания и умения по български език и литература им осигурява равен старт в училище и достъп до по-качествено образование.

Децата са усвоили умения за по-добро общуване с учители и връстници, повишили са своето самочувствие на знаещи и можещи. Осъществена е подкрепа на позитивното родителство и е осигурена справедлива грижа, съответна на нуждите на децата на различна възраст.

10. Област Сливен

„Успяваме заедно“

ДГ „Елица“

Обл. Сливен, гр. Сливен

Цели

Целите, които си поставя инициативата, са:

- Пълноценна социализация на децата от уязвими групи.
- Гарантиране на равен достъп до качествено образование за деца от уязвими групи.
- Осъзнаване, приемане и подкрепа на индивидуалността на всяко дете и на разнообразието от потребностите на всички деца.
- Изграждане на позитивен организационен климат в групите и на подходяща среда за работа. Обогавяване на познавателните, интелектуалните способности и комуникативните умения на децата.
- Стимулиране на цялостното физическо и когнитивно развитие на детето.

Ресурси

Човешки ресурси – назначени по проекта психолог и двама помощници на учителите. В екипа за подкрепа на личностното развитие на децата са включени и другите специалисти – ресурсен учител, логопед и учители на групата. Специалистите подпомагат и родителите да усвоят умения за позитивна комуникация с децата.

Материални ресурси – обособени и оборудвани кабинети на специалистите; средата в групите е стимулираща, подкрепяща.

Има възможност за работа в богата на технологии среда – интерактивна дъска, таблети, образователен софтуер, интерактивни играчки.

Осигуряване на допълнителна квалификация на педагогическите специалисти за работа с деца със СОП.

Изпълнение

Инициативата предвижда да подкрепи родителите да придобият познания за особеностите в развитието на детето – да наблюдават поведението му в спокойно и в стресово състояние, неговото физическо развитие, емоции, отношение към другите. Подкрепа на индивидуалността на всяко дете. Целта ни е да насочим вниманието към спецификата на взаимоотношенията родители – деца: модели на родителско поведение, стил на възпитание, и да подпомогнем представителите на семейната общност да усвоят умения за позитивна комуникация с децата с вникване в детското поведение, съставяне на определен режим, параметри на дисциплината, стойностни социални умения.

Подкрепата на децата се осъществява както чрез индивидуални занимания в кабинета, така и с подпомагане на конкретни дейности на детето в заниманията с цялата група деца. Специфични методи, които се използват в работата, са: нагледни методи (наблюдение, демонстрация), словесни методи (разговор, беседа, разказ, приказка, обяснение), игрови методи (дидактични и ролеви игри и упражнения в словесен план, подвижни игри), практически методи (упражнение, работа с оперативен материал, класификация, сериация, групиране, сравняване, перцептивни действия за обследване на обекти, индивидуална работа в книжки). Осигуряване на визуална подкрепа (картинни изображения, снимки, символи) и на комплект материали по системата „Мария Монтесори“. Във всички групи има създадена подкрепяща среда, която да подпомага децата със СОП – визуални разписания, чрез които деца от всички групи с различни по вид и степен дефицити могат да работят съобразно своите потребности и темпове, с желание и стремеж за развитие.

Дейности: Голяма част от децата са включени в разнообразни занимания по интереси – участват в минипроекти на методичните обединения, в клуб „Млади възрожденци“, включват се активно в социалния живот на групата: празници, развлечения, акции за засаждане на цветя и дървета с родителите, в педагогическата практика „Утринна приказка“.

Изградена е устойчива доверителна връзка с родителите на децата, които имат нужда от допълнителна подкрепа. От началото на проекта до момента с родителите се работи в сътрудничество. Провеждат се срещи от специалисти и педагози, за да се подпомогне родителят и да му се дадат насоки за работа у дома. Целта е работата да има системен характер и ефективност.

ЕПЛР в ДГ „Елица“ осъществява постоянна връзка с регионалния екип за подкрепа на приобщаващото образование за извършване на различни дейности, свързани с оценка на развитието, обучението и поведението на всяко дете, както и с причините за тяхното възникване, с ква-

лификацията на педагогическите специалисти и др. Ефективно си партнираме с РУО, община Сливен, „Карин дом“ – Варна.

Детската градина е разположена в квартал с компактно младо население – хора, които работят и са намерили своето място в обществото. Осъзната е ролята на родителите като основен фактор в социалното, здравното и емоционалното развитие на децата.

Целеви групи и участие на заинтересованите страни

Целевите групи в детската градина, към които е насочена практиката, са: деца на възраст 3 – 7 години, които са от следните уязвими групи: деца със СОП, деца с хронични заболявания, деца от етнически малцинства; родителите на децата; педагогическите специалисти; непедagogическият персонал.

Резултати и въздействие

Създадена е добра основа за приобщаваща и подкрепяща образователна среда в детската градина. На децата във всички групи се осигурява обща подкрепа, която подпомага развитието на техните познавателни и социални умения. Оказва се допълнителна подкрепа на деца със специфични затруднения, като им се осигурява стимулираща развитието им среда. Сформирани са екипи за подкрепа в 4 групи. Разработена е програма за приобщаващо образование, насочена към осигуряване на подкрепа за равен достъп до качествено образование и за развитие на потенциала на всяко дете и ученик с цел неговата личностна, професионална и гражданска реализация. Моделът за приобщаващо образование е утвърден в общността и са изградени партньорски взаимоотношения между родители, педагози, педагогически специалисти и непедagogически персонал, както и с РЦППО – Сливен.

Изграден е механизъм за ранно откриване на затруднения в развитието на децата и за оказване на своевременна подкрепа.

По отношение на средата – повишиха се компетентностите на педагозите, медицинските сестри и специалистите по отношение на изграждане на приобщаваща и подкрепяща образователна среда – във всички групи има визуални разписания на дневен режим, правила на групата, подпомагане на децата в самообслужването. Има обособени кътове за тихи игри и отдих. Изградена е устойчива доверителна връзка с родителите на децата, които имат нужда от допълнителна подкрепа.

Децата от уязвимите групи са включени в цялостния процес на работа в групите, които посещават. Участват в ситуациите, игрите и дейностите по избор, според своите възможности. Учителите включват децата във всички празници и други открити форми на работа на детската

градина. Това носи радост и удовлетворение на децата. Приети са от децата в групите, не се чувстват изолирани.

„Аз и моето семейство сме в детската градина“ – приобщаване на деца и семейства от етническите малцинства в детска градина

ДГ „Надежда“

Обл. Сливен, гр. Сливен

Цели

Общите цели на инициативата са: утвърждаване на ДГ „Надежда“ като желана и предпочитана образователна институция за жителите на кв. „Надежда“; предоставяне на качествено предучилищно образование и добра подготовка за училище в мултикултурна среда; ефективно овладяване на българския книжовен език от деца с майчин език, различен от българския; придобиване на социални умения и развиване на личностния потенциал на децата; установяване на сътрудничеството с родителите на децата като основа в развитието на детската градина.

Конкретните цели са насочени към: обхващане и записване на деца от предучилищна възраст в детската градина; запознаване на родителите с целите и дейностите в детската градина; включване на децата и родителите в образователния процес; използване на инструментариум, водещ до преодоляване на дефицити у децата, свързани с тяхното обучение, социализация и цялостно развитие.

Ресурси

Човешки ресурси – в осъществяването на практиките са включвани педагогически специалисти, работещи в детската градина, непедagogически персонал, жители на квартала – изявени личности от общността, здравни и образователни медиатори. Привличани са и служители на различни институции във връзка с организиране на събития, посещения, извършване на обходи и срещи.

Финансови ресурси – разходите са в посока на обезпечаване на разходи за транспорт и превоз на участниците в инициатива, такси за посещение на детската градина, такси за вход при посещения, за заплащане на лектори, изготвяне на обяви, плакати, купуване на сценични костюми на децата във връзка с тържество и празник. Много от проведените инициативи са осъщест-

вявани по проекти, които са финансирани съответните разходи, а някои са обезпечавани от бюджета на детската градина. Не са допускани събирания на пари от родителите във връзка с провеждането на някои от дейностите.

Природни ресурси – осъществени са съвместни инициативи за озеленяване на дворното пространство, дворот и площадките са използвани за провеждане на срещи, празници – което е особено полезно в периода на епидемиологичната обстановка.

Умения, знания, компетентности – използвани са знанията, уменията и професионалните компетенции на екипа за осигуряване на качествен образователен процес и придобиване на знания и умения от децата. Във връзка с повишаване на качеството и осигуряване на повече знания и компетенции, със служителите се проведе редица обучения, насочени към работа със семействата на децата, работа в мултикултурна среда, овладяване на българския книжовен език от деца с майчин език, различен от българския. Детската градина се включва в проекти и обучения, свързани с професионалното развитие и на педагогическите специалисти и непедагогическия персонал.

Материални ресурси, оборудване, технологии или други аспекти – в дейностите се организира подходяща включваща среда, позволяваща активното участие на всички. Средата се преобразува, обогатява, изменя в зависимост от инициативата. Купуват се необходимите материали: играчки, оборудване, обзавеждане за оформяне на кътове по интереси, книжки с художествена литература, помагала за децата – за целенасочено овладяване на българския език и развиване на уменията им. Голяма част от оформянето на кътовете за предстояща дейност се осъществява в съвместни инициативи с родители – боядисване на великденски яйца, озеленяване, съвместни рисунки, приложения, танци, празнични украси.

Изпълнение

Включването на семействата в дейността на детската градина е практика, която прилагаме от създаването на детската градина насам. Инициативата се реализира с изпълнение на следните дейности:

- Обходи – осъществявани са още преди откриването (22.11.2018 г.) на детската градина и целят запознаване на заинтересованите жители с детската градина, нейните функции, значението ѝ за децата, ползите от нея. В обходите са използвани педагогически и непедагогически персонал, изявени личности от общността. Обходите продължават и досега, предимно са насочени към срещи с родители на деца, застрашени от отпадане и отписване от детската градина. Изготвени са брошури, рекламни материали.

- Срещи с родителите и обществеността – организирани на индивидуални и групови родителски срещи – по план и винаги при необходимост, в някои от тях се канят и външни лица – представители на организации, институции, в зависимост от насоката на планираната среща, например във връзка със здравното образование – среща с експерти от РЗИ, за продължаващото образование на родителите – среща с експерти от община Сливен, и др. Родителските срещи целят провокиране на активност, мотивиране на родителите да дават предложения, да изказват мнения, да се води диалог. Много често се провеждат в различна обстановка – на двора, под формата на кръгла маса, на неформална среща и др.
- Включване на родителите в основни и допълнителни форми на взаимодействие – включване на родителите в празници и тържества като активни участници, а не само като публика – в танци, заучаване на стихове, драматизации, представяне на разкази и др., в организирани на подкрепяща среда – украси, изработване на материали, приготвяне на кулинарни изложби във връзка с представяне на традиционни за празника и/или етноса ястия, в изготвяне на изложби от рисунки. Родителите съвместно с персонала и децата залесиха двора на детската градина с дървета и оформиха цветни градинки, за които грижите продължават.
- Включване на родителите във форми извън детската градина – организираха се посещения на обществени места, непознати за децата и семействата им, като театър, библиотека, зоологическа градина. Организираха се чествания на значими дати от националния календар и бяха поднесени цветя на паметник. Децата участваха в концерти, като представиха песни и танци. Повториха се инициативи, свързани с посещения на парк и игри на децата извън детската градина. Посети се и еко парк.
- Включване на родителите в тренинги и кръгла маса – проведени бяха инициативи в тази насока с включване на външен лектор, който води дискусиата. По този начин се повишиха самочувствието и компетенциите на родителите. Планиран е тренинг с родителите през тази учебна година.
- Включване на родителите в събиране на информация за характерни за етноса празници, обичаи, занаяти и др. – събраните материали под формата на разкази, предмети от бита се използват за пресъздаване на характерни обичаи при празници и са в помощ при интеркултурното образование.

Целеви групи и участие на заинтересованите страни

Целевата група в осъществяваната практика са родителите на децата. Освен ползите за самата

целева група, пряка полза от практиките имаха и децата, обхванати в детската градина, с реални възможности за успешно образование и пълноценно развитие.

Ползите бяха и за целите семейства – напредъкът на децата, посещаващи образователната институция, е повод за радост и гордост в семейството.

Резултати

Преки резултати:

- Записани деца в детската градина;
- Повишена посещаемост в детските групи;
- Намаляване на адаптационния период и на негативите, които го съпровождат (отказ на родителите да продължат да водят децата си в детската градина);
- Взаимност и доверие в отношенията детска градина – семейство.

Косвени резултати:

- Повишен интерес към образованието;
- Поставено начало на преодоляване на негативите във взаимоотношенията между различни етноси и групи.

Изпълнението на инициативите доведе и до повишаване на социалните и познавателните умения, до развитие на отговорност и мотивираност у родителите.

11. Област Смолян

„Активни родители за успешни деца“

ДГ „Веселушко“

Обл. Смолян, гр. Смолян

Цели

Основни цели на добрата практика са предоставяне на възможност за обмяна на информация, знания, умения и подкрепа, които да са от полза на родителите при изпълнение на техните родителски отговорности и които насърчават напредъка и развитието както на родителя, така и на детето. Създаване на стимулиращо и подкрепящо обкръжение, в което родителите съвместно с екипа от учители и с други родители да обменят идеи относно това как възприемат своето родителство и как се отнасят към детето си, да опознават по-добре себе си като родители и да научат и за други възможни начини на отношение към детето си. Също така да се запознаят с примери за положително взаимодействие между родител и дете, както и за родителството в най-добрия интерес на детето.

Подцелите са: привличане на родителите в живота на детската градина; ангажиране на родителите в решаването на проблеми, свързани с посещението на децата в детската градина, с цел адаптиране и работа със застрашени от отпадане от образователната система, както и повишаване на родителския капацитет.

Ресурси

Човешки ресурси – екип от педагогически и непедagogически специалисти по Дейност 2 от проект АПСПО. Екипът притежава високи педагогически и психологични компетентности.

Информационни ресурси – мултимедийни презентации.

Методи: решаване на казуси; дискусии.

Приложената практика е ефективна поради факта, че повечето от родителите на децата са ниско образовани и моделът на възпитание на децата е либерален. Родителите често си задават въпроси, на които не намират отговори нито от партньорите си, нито от разширеното семейство на децата (баба, дядо).

Изпълнение

Инициативата предвижда създаване на „Работилница за родители“ като устойчива дейност в детската градина. По време на заниманията в нея се преразглеждат ценностите, на които почива родителството, обсъждат се потребностите на децата и родителите и начините за тяхното удовлетворяване, упражняват се комуникативните умения и се дава отговор на въпроси, към които родителите проявяват интерес.

„Работилница за родители“ се събира един или два пъти в месеца (при желание – и по-често). В нея участват най-малко петима родители, като всеки желаещ родител може по всяко време да присъства на срещите. Всеки родителски клуб има:

- подходящо място/стая в детската градина, където да се събира и да прави своите срещи;
- учител, който да подпомага дейността на работилницата;
- психолог, който да дава насоки и да отговаря на въпроси, възникнали по време на срещата.

В началото на всяка работилница се приема план с теми, които са важни за родителите. Част от обсъжданите теми са:

- Дневният режим в детската градина;
- „Това – да, това – не“ – спазването на правила от децата;
- Насилието в семейството и извън него;
- Играта на децата;
- Умения за изслушване на децата;
- Граници при възпитанието – защо и как;
- Защо е важно да се посещава детска градина;
- Стимулиране на общуването на български език в семейството – защо е важно?;
- Хигиената на децата и семействата в условията на COVID-19.

Работилницата е открита за поставяне на въпроси и казуси, възникнали в семействата на децата, относно възпитанието и начина на общуване.

Педагогическият екип на детската градина стимулира родителите да споделят проблемите си. Поощряват се и индивидуалните срещи и разговори.

Непедагогическият персонал – помощник-възпитателите, образователният медиатор и помощ-

никът на учителя, общуват всекидневно с родителите на децата. Подпомагат приготвянето на материалите за отделните работилници.

Образователният медиатор посещава семействата на децата в квартала, в който живеят, и обсъжда с тях причините, поради които детето не посещава детската градина.

Непедагогическият персонал при нужда придружава родителите на децата до личните лекари.

Непедагогическият персонал според своите възможности и компетентности подпомага родителите при попълването на документи и посещава социалните служби.

Целеви групи и участие на заинтересованите страни

Целевите групи на практиката са основно родителите на децата от ромски произход, като основната задача, която си поставяме, е създаване на взаимно доверие и споделяне на проблеми, както и начини за тяхното решаване.

Родителите се включват все по-активно в живота на детската градина. Вземат решения по важни въпроси, като участват в градинското настоятелство и обществения съвет.

Резултати и въздействие

Резултатите от приложената практика са:

- редовно посещение на детската градина;
- напредък в общуването на български език;
- участие в съвместни празници, развлечения и педагогически ситуации;
- засилена хигиена от страна на родителите;
- взаимно споделяне на проблеми, както и на начини за тяхното решаване;
- създаване на доверие между екипа на детската градина, семействата на децата и общността на квартала.

Адаптиране

Практиката може да се адаптира и да стане постоянна дейност в детската градина. Педагогическият екип има идеи за привличане и адаптиране на родителите на децата при постъпване в детската градина.

Област Софийска

„Животните в реките, моретата и океаните“

ОУ „Васил Левски“

Обл. София, общ. Самоков, с. Ярлово

Цели

Общите цели на тази практика са:

- ефективно взаимодействие между родители, учители и деца;
- по достъпен начин да се изгради връзката детска градина – семейство;
- родителите да имат нагледна представа за това какво правят децата им в детската градина (как се държат, добре ли се чувстват в тази среда, обичат ли да ходят на детска градина, какви резултати постигат, каква е ползата от редовното посещаване);
- поставяйки родителя в позицията на учител в рамките на една ситуация (30 мин), освен че ангажираме неговото внимание, той се чувства значим и отговорен към учебния процес;
- поднасяйки на децата по забавен и интересен начин една ситуация, включвайки родителите в ролята на учители, целим децата да овладеят нови знания и да изградим доверителни отношения с родителите.

Специфичните цели на тази практика са:

- заинтригуване на децата от избраната тема.
- участие на децата чрез задаване и отговаряне на въпроси по темата и извършване на специфични дейности.
- постигане на трайни знания по темата.

Ресурси

Човешки ресурси – родители, учители, непедагогически персонал.

Финансови ресурси – картинки на различни морски обитатели, картинки за оцветяване на различни морски обитатели, цветни листове, кадастрон, лепило, ножички, пластмасови чашки.

Материални ресурси – предучилищната стая в училището.

Природни ресурси – вода.

Компетентности – знания и умения.

Технологии – лаптоп, принтер, телефон.

Ефективността на практиката идва оттам, че чрез използваните по-горе ресурси децата си изграждат реална представа за някои от морските обитатели и запомнят дадената им информация, предоставена по елементарен начин.

От гледна точка на родителите, които влизат в ролята на учител в рамките на само една ситуация (30 мин), се постига по-голям интерес у децата да изпълнят поставените им задачи (отговаряне на въпроси, оцветяване, изрязване и лепене на цветни листове), за да покажат на своите родители какво са научили.

На обобщителната ситуация, проведена от учителя в края на практиката, чрез използваните ресурси (финансови, природни, човешки и компетентностите) децата вече могат да обобщят дадената им информация от предишните ситуации и с гордост да се похвалят, че знаят всичко за представените им морски обитатели и каква среда (сладководна или соленоводна) обитават.

Изпълнение

Инициативата цели да се осъществи взаимодействието дете – учител – родител. Родителят да бъде ангажиран относно обучението на своето дете. В дългосрочен план инициативата може да бъде приспособена и към други направления, което да доведе до мотивация за активно общаване на родителите и до тяхната интеграция.

Практиката беше провеждана всеки петък (5 седмици от 5.02.2021 г. до 5.03.2021 г.) в рамките на 5 ситуации (по 30 мин), като последната беше обобщителна. Всеки петък – 4 седмици, четирима родители посетиха детската градина и говориха на децата за различни морски обитатели. На всеки родител беше предоставена конкретна, свързана с темата информация, която той трябваше да представи под формата на беседа пред децата. Родителят им показваше на големи цветни картини по два морски обитателя и след това прочиташе интересни факти за тях от напечатан лист. В края на всяка ситуация (с помощта на учителя) на децата се задаваха въпроси относно дадените два морски обитателя и им се раздаваха

картинки за оцветяване на тези животни. След оцветяването на картинките (с помощта на родителя, учителя и непедagogическия персонал) децата трябваше да изрежат двата морски обитателя и да ги залепят върху цветни листове. Последната, обобщителна, ситуация от практиката беше представена от учителя, като предварително беше изготвено табло на изучените морски обитатели, които децата веднага познаха. На ситуацията бяха поканени родители, учители и директорът на училището.

В началото на ситуацията децата бяха разделени на три групи и пред всяка от тях имаше две чаши с вода. Бяха помолени да потопят показалците си първо в едната чаша, след това – в другата, и да отговорят дали има разлика между водата в двете чаши. Децата веднага отговориха, че едната вода е „нормална“ (сладка), а другата е „странна“ (солена). По този начин те разбраха по-лесно каква е водата в реките и каква е водата в моретата и океаните. След като разбраха и нагледно (чрез наблюдение) кои водни басейни са сладководни и кои са соленоводни, на децата беше зададен въпросът какви животни виждат на таблото. С вдигане на ръка те вземаха участие и казваха кое е животното и какво знаят за него. След това им се даде задача да отбележат с два различни на цвят маркера животните, които живеят в реките, и животните, които живеят в моретата и океаните, като отново завявяват участие с вдигане на ръка. Децата се справиха чудесно и в края на ситуацията на всяко дете беше раздадена картинка за оцветяване на някое от животните на таблото. Уловката се състоеше в това, че те трябваше сами да се сетят в какъв цвят да го оцветят. В края на практиката децата затвърдиха знанията си и останаха много доволни от собствения си постигнат резултат, защото видяха всичко, направено от тях, на цветните листове, които умишлено бяха в три цвята (светлосин, тъмносин и зелен), за да пресъздадем водата в реките (светлосин цвят) и в моретата и океаните (тъмносин цвят). Наредихме на стената от едната страна едните животни, от другата страна – другите, а по средата наредихме животните, които могат да живеят и в океаните, и в моретата (зелен цвят). След приключване на практиката всички бяха удовлетворени от постигнатия резултат.

Целеви групи и участие на заинтересованите страни

Практиката беше насочена към децата от предучилищна група и техните родители.

Ползата от постигнатите резултати намира израз и в разработването на сборник „Добри практики на взаимодействието детска градина – семейство“ със съдействието на директорката на училището, МОН и ЦОИДУЕМ.

Резултати и въздействие

- Изграждане на доверителни отношения с родителите.

- Мотивация за активно приобщаване на децата в системата на предучилищното образование.
- По-ефективно взаимодействие детска градина – семейство.
- Поощряване на родителя да се почувства специален и част от обучителния процес, а не отхвърлен предвид неговата принадлежност и интелектуално ниво.

Адаптиране

Тази практика може да се приложи и към други направления (конструиране и технологии, изобразително изкуство, музика), като се адаптира към съответната тема и се възложат специфични задачи по нея.

Област Стара Загора

„Нека заедно за всяко дете да осигурим прекрасно бъдеще“

ДГ № 68 „Патиланско царство“

Обл. Стара Загора, общ. Стара Загора

Цели

Добрата практика цели: изграждане на система за взаимодействие между учителите, помощника на учителя и родители от различен етнически произход за постигане на ефективна мултикултурна среда; прилагане на дейности, способстващи за обединяване в едно цяло на всички деца независимо от етническата им група; разработване на система и методика, които да повлияят положително върху взаимоотношенията между родителите и създаването на мотивация за учене и образование в семейството; създаване на условия за постигане на оптимален резултат с цел осигуряване на пълноценно интегриране на децата съобразно специфичните им потребности.

Ресурси

Човешки ресурси – назначеният непедagogически персонал подпомага работата на учителите, които са изпълнители на дейностите по проекта. Различията в културата, етноса, социално-икономическия статус могат да възпрепятстват успешната комуникация, тъй като очакванията на двете страни понякога не се припокриват. Това мотивира екипа ни преди всичко да подходи с уважение и да насърчи семействата да участват, като се вземат предвид тяхната история и особеностите на средата, в която живеят. Трябва да се изградят отношения на доверие и разбиране.

Финансови ресурси – средствата по тази дейност спомогнаха за участието на родителите в образованието на децата в различни контексти, например: подкрепа на ученето вкъщи, участие в дни на отворените врати, конференции и събития в учебното заведение, задаване на въпроси и предоставяне на информация на учителите, която да помогне за правилното общуване с детето и разработването на целите в индивидуалния му план.

Материални ресурси – материалната база е необходим елемент от успешното реализиране на целите на проекта. Част от средствата са използвани за купуване на учебни и помощни ма-

териали – енциклопедии, книжки, картони, хартии, украси, спортни уреди и пособия – топки. Останалата част от средствата е за грамоти и награди.

Детето се развива и проявява като единица в зависимост от средата. Затова сме отделили средства за провеждане на занимания на открито, които водят до формирането на редица добри навици. Под каквато и да е форма те заемат съществено място при възпитателната ни дейност. От своя страна участието на родителите заедно с децата им дава възможност да сътворят нещо, което да им донесе удовлетворение. Допринася се и за създаването на приятелства и граждански инициативи.

Изпълнение

Използваната методология за реализиране на практиката е съобразена с поставените цели. Методите, проучващи и надграждащи знанията и уменията на родителите от малцинствата и на учителите и помощника на учителя при осъществяването на дейностите по проекта, следват следната логическа последователност: обучителни; презентационни; информационни; лектории; беседи; дискусии: самостоятелна/групова работа с предоставени материали; интерактивни игри; упражнения; тренинг; състезателни игри; приказкотерапия; методи за организиране на свободното време (конкурси, посещение на културни мероприятия); уъркшоп; мониторинг; самооценка на получените знания и умения.

Методите следват следните принципи: интеркултурна сензитивност; няма „правилни/неправилни отговори“ и единствени интерпретации; усилията на родителя се уважават и надграждат.

Методологията по изпълнение на дейностите се базира на интерактивния принцип на комуникация, което осигурява възможност всеки член на целевата група да се чувства значим и равен.

Избраните дейности са:

- Организация и управление – планиране, координиране и контрол на дейностите по проекта;
- Информираност и публичност – информиране на обществеността;
- Подготовка на родителите, учителите и помощника на учителя за осъществяване на съвместни дейности – приобщаване на родителите към живота и режима на детското заведение чрез лектория „Модел за успешно сътрудничество“, насочена към споделяне на добър опит за включване на родителите в дейността на детската градина и осъзнаване на ползите от съвместната дейност за личностното развитие на децата. Запознаване с добри практики за пълноценно включване на родителите, учителите и помощника на учителя в

образователния процес на други европейски детски градини. Мотивиране на родителите за пълноценно участие в дейностите по проекта, презентация „Заедно можем повече“, насочена към приобщаване на родителите към живота и режима на детското заведение с цел мотивиране на тяхното пълноценно участие в подкрепата на личностното развитие на децата. Дейността е предвидена като средство за осигуряване на благоприятна, добронамерена информационна среда и осъзнаване на добрите възможности, които дава участието на родителите в образованието на децата, посещение на родителите на децата в детската градина в „Ден на отворените врати“, подкрепа на ученето вкъщи – „Родителите и онлайн обучението“. Привличане и ангажиране на учителите, помощника на учителя, родителите от малцинствата в образователния процес – „Коледен тренинг“, насочен към включване на родителите в дейността на детската градина и осъзнаване на ползите от съвместната дейност за личностното развитие на децата. Активно участие на родителите в различни забавни, развлекателни и интерактивни състезателни игри; беседа „Седмица на бащата“ – планиране на модели за позитивно общуване между децата и значимите за тях мъже. Гостуване на родители, които разказват на децата за своите професии, за случки в училище. Тази дейност е предвидена в проекта като средство за осигуряване на благоприятна, добронамерена среда и осъзнаване на добрите възможности, които дава участието на родителите в образованието на децата. Работа по групи – „На Осми март с мама“, свързана с изработването заедно с мама на пролетна украса за детската градина;

- Взаимодействие между учителите, помощника на учителя, родителите от мнозинството с родителите от малцинството – работа по групи „Лого на семейството“, провеждане на конкурс за рисунка с осигурени награди за всички участници и грамоти за отличилите се на първо, второ и трето място. Чрез тази дейност се осигуряват благоприятна, добронамерена среда и осъзнаване на добрите възможности, които дава съвместното участие на учителите, помощника на учителя и родителите в образованието на децата, разгръща се възможността за по-добро съжителство и сътрудничество. Припомнят се, че независимо от различните ни етноси, между нас има и много общи неща, които ни обединяват. Любовта към децата и желанието децата ни да успеят в живота, обединява всички ни! За да се осъществи това, те трябва да имат добро образование, за което подкрепата на родителите е особено важна. Родителите могат и трябва да помагат на своите деца и на детските градини, които децата посещават. Избраните методи спомагат за по-доброто организиране на тази подкрепа. Активните родители помагат на детската градина да работи по-добре и да образова по-успешно децата. Учителите и помощникът на учителя работят за това децата да се учат по-добре, за да имат повече щастливи мигове в учебното заведение.

Целеви групи и участие на заинтересованите страни

Целевата група по проекта са родители на деца, които участват в процеса на образователната интеграция – 120 души, като от тях 34 са родители на деца от етнически малцинства, директор, заместник-директор, учители – предучилищно образование, помощник на учителя, помощник-възпитатели.

Резултати и въздействие

Повишени знания и умения за идентифициране на потребностите от подкрепа при деца и ученици със СОП.

Усъвършенствани умения за прилагане на методи за подкрепа и мотивиране на деца и ученици със СОП.

Повече знания и умения за осигуряване на позитивна, подкрепяща и приобщаваща образователна среда, насочена към индивидуалните потребности на децата и учениците със СОП.

„Ателие по пластични материали, течливи и природни материали“

ДГ № 13 „Мечо Пух“

Обл. Стара Загора, общ. Казанлък

Цели

Общата цел на добрата практика е да се организира работата с деца със СОП, деца с емоционално-поведенчески трудности и деца билингви, така че максимално да отговаря на специфичните нужди на тези групи деца и да подпомага тяхното интегриране в обществото. Да спомага за тяхното добро психическо и физическо състояние, използвайки различни форми и видове терапия – арт терапия, трудотерапия, цветотерапия и музикотерапия.

Конкретните цели са: преодоляване на нарушенията в умственото развитие на децата под формата на овладяване на първоначални понятия за заобикалящата ги реалност; на понятия, свързани с природата, обществото и др.; създаване на трайна мотивация у децата за самообразование, самоконтрол и самооценка; създаване на възможности за социална интеграция, изграждане на качества на морална и инициативна личност.

Ресурси

Човешки ресурси – учители, ресурсен учител, психолог, логопеди, помощник на учителя за работа с деца със СОП, непедagogически специалисти, родители.

Финансови ресурси – те са малки и не утежняват бюджета на детската градина. Необходими са периодично набавяне на глина (защото тя е жив материал), правилното ѝ съхранение с оглед запазване на качествата и структурата ѝ, набавяне на оптимални количества пластилин и кинетичен пясък, както и на природни материали и бобови култури, като за последните съдействат семействата на децата.

Изпълнение

Инициативата предвижда: консултации на родители за подпомагане на адаптацията на деца със СОП в детската градина; оценка на актуалното състояние на деца със СОП или деца с други емоционално-поведенчески и обучителни трудности в детската градина; оценка на нуждите на тези деца за организиране на подкрепяща среда в детската градина и планиране на корекционна работа; проследяване на развитието на децата; диференциране на състоянията и трудностите при деца със СОП и деца с емоционално-поведенчески трудности; подпомагане на педагозите и детето по време на занимания в групата; консултиране, мотивиране и обучение на учители, родители и заинтересовани страни относно методи, подходи и материали за работа с деца със СОП, деца с емоционално-поведенчески трудности и деца билингви.

Чрез ателието „Керамика“ се придобиват умения, част от които монотонни и релаксиращи, но създаващи един добър продукт като краен резултат.

Децата усвояват последователно достъпни и основни технически похвати за работа с пластични материали – глина, пластилин, кинетичен пясък. Овладяването на всяко ново умение става на основата на предишното, което от своя страна се затвърждава и усъвършенства.

Начинът на обемно изграждане на образите от пластичен материал е характерен с това, че фигурите на животни, птици, риби и хора се изпълняват чрез слепването на отделно моделираните им части и специфични белези, като се използват подходящи похвати за работа – разточване, овалване, изтегляне, прищипване и др.

Оценъчната и изменящата дейност на децата са свързани с техните представи, субективно виждане, мисли, преживявания и отношение към изобразяваната от тях действителност. Тези дейности са насочени не само към обсъждане на качествата на обектите, явленията и събитията, които ги заобикалят, но и към преобразуването им. При тези форми на дейност е налице някакво изменение, в което обикновено е заложено рационално творческо начало. Характерните за тази възрастова група изразителност и „художествена“ деформация на

изображенията придават на детските творби неповторима искреност, наивност и неподкупност.

В ателието „Керамика“ се повишава съзнанието на децата за трудовата дейност като важна част от живота, развиват се практически сръчности, умения и навици, чувство за отговорност и взаимопомощ. Увеличава се вярата на участниците в собствените им възможности, променя се тяхното девиантно поведение, те започват да мислят творчески в защитена и безопасна среда. Развиват се търпение и удоволствие от постигнатите резултати. Подобрява се и се усъвършенства фината моторика на децата, подобрява се зрительно-пространственото им мислене.

Работата с глина е универсално психотерапевтично средство. В ателие „Керамика“ се създава благоприятна среда за осъществяване на междупредметни връзки. В процеса на работа се извършват сравняване и оценка на художествени произведения, броене, измерване, съотнасяне, подредба. Много полезно за участниците в ателието е вербалното описание на опита, което стимулира активната речева дейност.

Процесът на дейности се осъществява на фона на релаксираща музика по Надежда Лоскутова, което изключително много допринася за приятната атмосфера и доброто психо-емоционално състояние на децата, за овладяването на агресивните изблици у някои от тях и за коригиране на девиантното поведение на други участващи.

В някои от педагогическите ситуации се канят родителите на деца, получаващи допълнителна подкрепа за личностно развитие. Това благоприятства изграждането на по-доверителни и близки отношения между педагогическия персонал и родителите, спомага да бъде насочено по деликатен и дипломатичен начин вниманието към някои дефицити в детското развитие и с по-внимателен професионален подход да бъдат предложени методи и средства за компенсацията му и в домашна среда.

Целеви групи и участие на заинтересованите страни

Деца със СОП, деца с емоционално-поведенчески трудности и деца билингви от 2 до 6 години. Родители на деца със СОП, на деца с емоционално-поведенчески трудности и на деца билингви. Учители, ресурсен учител, логопеди, психолог.

Резултати и въздействие

Родители: Крайната цел на настоящата практика е да създаде подкрепяща и насърчаваща среда, в която специалистите от ЕПЛР и семействата на децата от целевите групи заедно да изследват и разсъждават върху настоящите практики, да прилагат нови умения и компетенции с

обратна връзка и да се справят с предизвикателни ситуации. Необходимо е родителите да са добили компетентност и увереност за саморефлексия, корекция и пренасяне на новите умения и стратегии в други ситуации, когато това е подходящо. Подкрепата включва: 1) подпомагане на родителя да осъзнае и анализира настоящото си знание и начин на действие; 2) създаване на алтернативи и план за подобро знание и действие с помощ от специалисти, колкото е необходимо; 3) подпомагане на родителя да направи самооценка на своето знание и действия с обратна връзка от специалисти, докато самият той стане компетентен и уверен, че може да постигне личните си цели.

Деца: Намалване на риска от социална изолация. Повишен обем и качество на овладените умения и знания. Подобро качество и ниво на взаимодействие между педагози и родители; педагози и други специалисти в детската градина. Ангажиране на вниманието. Идентифициране на интереси и потребности. Установяване на образователните потребности на децата, на техните дефицити, планиране и организиране на тяхното компенсиране. Консултации и даване на насоки за работа у дома. Занимания за изграждане на представи за форми, мерки, цветове и количества. Трениране на качествата на възприятието и вниманието. Пространствена и времева ориентация. Осмисляне на причинно-следствени връзки.

Подпомагане на учебния процес. Визуално стимулиране чрез различни дидактични материали. Стимулиране на интерес към музиката. Развитие на положителна емоционална нагласа. Трениране на паметовите процеси чрез различни упражнения.

Стимулиране на речевата изява чрез ролеви игри: „На пазар“; „В магазина“; „На посещение при личния лекар“ и др. Упражнения за изграждане на умения за общуване с други хора – връстници и възрастни.

Област Хасково

„Заедно учим и творим“

ДГ „Детелина“

Обл. Хасково, общ. Свиленград, гр. Свиленград

Цели

Добрата практика е насочена към: разширяване и стимулиране на формите за обучение и възпитание в дух на демократично гражданство и патриотизъм, здравно и екологично възпитание, потребителска култура, физическа активност и спорт; постигане на положително отношение към детската градина и предлаганото образование; намаляване на отпадането на деца от подготвителните групи и деца от уязвими групи; пълен обхват и задържане на децата, подлежащи на ЗПП; по-широко навлизане на нови и иновативни методи на педагогическо взаимодействие; запазени и развити традиции по възпитаване в национални и общочовешки ценности; популяризиране, изява и презентирание на творчеството на децата – изложби, концерти, базари и др.; удовлетворяване на специфичните образователни потребности на децата; подобряване на работата с децата с емоционални и интелектуални затруднения и с необходимост от обща, допълнителна и специална подкрепа; създаване на условия за изява на всички деца в съответствие с техните желания и възможности; развиване на ефективността на връзката учител – родител; възпитаване на качества за работа в конкурентна среда чрез участие в конкурси, състезания и др.; изграждане на подкрепяща среда и диференцирана работа с деца с необходимост от обща и допълнителна подкрепа; създаване на подкрепяща среда за деца, склонни към насилие и агресия, оказване на педагогическа и психологическа подкрепа за общуване и социализация; взаимодействие с центъра за подкрепа на личностното развитие; отбелязване на тържествени събития и ритуали от националния и празничния календар на детската градина; участие в обявени общински, регионални и национални празници, конкурси и състезания; организиране на различни съвместни форми и мероприятия с родителите; проучване на мнение; запознаване на заинтересованите лица с всички дейности и идеи.

Ресурси

Човешки ресурси – педагогическият и непедагогическият персонал в ДГ „Детелина“, използване на сътрудниците според силните им страни, образователен медиатор.

Материални ресурси – обновен сграден фонд във вид, отговарящ на изискванията за безопасност и комфорт на пребиваване, обособени помещения, отговарящи на всички изисквания за обучение и труд. Обособен е кабинет за работа на външните специалисти с децата. Постоянно се подменя и дидактичната база. Детската градина разполага с интернет връзка чрез проект за ИКТ с мултимедия; чрез проекта „Заедно учим и творим“ вече се използват и преносими компютри за групите, с което се улесни работата на учителите по реализирането на качествен ВОП.

Осигурени са безплатни учебни помагала за децата от подготвителната група. Закупените по проект АПСПУО дидактични средства се ползват в ежедневната работа с децата.

Финансови ресурси – изплащането на такси по проект АПСПУО за посещаване на целодневна детска градина е възможност за преодоляване на икономическата бариера и премахване на една от най-значимите причини за неучастие в предучилищното образование.

Изпълнение

Инициативата предвижда изграждането на иновативна образователна среда за достъп и равни възможности за предучилищно възпитание на всички деца. Осигуряване и поддържане на високо качество на възпитанието и обучението. Оптимизиране на възможностите на образователната институция да се превърне в център за образователна, културна и социална дейност не само като краен продукт, но като атмосфера, дух и начин на мислене.

В ДГ „Детелина“ се приемат деца на възраст 2 – 7 години, по желание на родителите (съгласно Закона за предучилищното и училищното образование). През учебната 2020 – 2021 г. се отглеждат и възпитават 93 деца в четири смесени групи. Образователно-възпитателната работа се осъществява с познавателни книжки и помагала на издателства по избор на учителите. При организирането на дейностите педагогическото взаимодействие е насочено към осигуряване на условия за достъп до качествена предучилищна подготовка, стимулиране на развитието на детската инициативност, самостоятелност и индивидуалност. Педагогическото взаимодействие в предучилищното образование се организира в основни и в допълнителни форми, в съответствие с програмна система и при зачитане на потребностите и интересите на децата. Тематичното разпределение за всяка възрастова група в ДГ „Детелина“ осигурява балансирано разпределяне на съдържанието по образователни направления, като се отчитат интересите на децата и спецификата на образователната среда; включват се теми за постигане на отделни компетентности като очаквани резултати от обучението, както и методи и форми за проследяване на постиженията на децата. Планирането е гъвкаво и мобилно, съобразено с държавните образователни стандарти по образователни направления и ядра. С осъществяването на практиката се поставят следните задачи:

- Използване на съвременни методи и подходи за развитие – интерактивни методи, компютърни програми и др. В процеса на образователно-възпитателната работа се прилагат различни педагогически подходи, които осигуряват емоционален и социален комфорт на децата. Използват се съвременни ИКТ, с които разполага детската градина. Осигурените дидактични материали дават възможност за провеждане на съдържателен педагогически процес.
- Използване на индивидуална допълнителна работа по български език. Предвид големия процент на децата с майчин език, различен от българския, във всяка детска група седмичното разпределение на педагогическите ситуации е съобразено и дава възможност за провеждане на допълнителните ситуации за усвояване на българския език. През 2020 – 2021 учебна година допълнителното обучение по български език продължава да се осъществява в трите групи деца. Интересът и забавлението стоят в основата на възпитанието и обучението и се отделя водещо място на интерактивните средства за педагогическо взаимодействие.
- Осмисляне и практическо приложение на получените знания и умения в допълнителните форми на педагогическо взаимодействие.
- Познаване на индивидуалните особености на всяко дете, развиване на неговите заложби и редуциране на дефицитите му. Оценка на постиженията на децата съобразно възможностите и темпа на развитието им с цел възпитаване на увереност в собствените сили и на желание за успех.
- Дозиране на образователното съдържание съобразно възрастовите и индивидуалните особености на децата.
- Системна и задълбочена предварителна подготовка на учителите за педагогическите ситуации – компетентно и ефективно използване на разнообразни методи, средства и похвати.
- Възпитаването на дисциплина и организираност да става чрез оптимално съчетаване на вискателност, последователност, поставяне на лимити и правила с уважение към личността на детето, търпение и разбиране.
- Създаване на условия, осигуряващи обща подкрепа за личностното развитие на всяко дете.
- Търсене на работещи форми за непрекъснатост на общуването с родителите и изграждане на взаимоотношения на разбиране, доверие, уважение и подкрепа.

Целеви групи и участие на заинтересованите страни

Децата, техните семейства, педагогическият и непедагогическият персонал.

Резултати и въздействие

Създаване на условия за активна образователно-възпитателна дейност с децата. Удовлетворяване на специфичните образователни потребности на децата. Изграждане на подкрепяща среда и диференцирана работа с деца с необходимост от обща и допълнителна подкрепа.

Подобряване на състоянието на външната и вътрешната среда. Осигуряване на нови и разнообразни дидактични материали и помагала.

Утвърждаване на авторитета и подпомагане на кариерното развитие на учителите, работещи в детската градина.

Привличане на родителската общност към дейностите в детското заведение.

Съвместни дейности с културни и образователни институции в община Свиленград и отразяването им в местни и регионални медии.

Популяризиране на дейността на изявени учители и деца.

Област Шумен

„Уикенд училище“

ДГ „Пролетна дъга“

Обл. Шумен, общ. Шумен

Цели

Целите на добрата практика са: пълноценна социализация на деца от уязвими групи, като се формира подходящ социално-психологически климат чрез опознаване, съхраняване и развиване на тяхната културна идентичност и превръщане на етнокултурното многообразие в източник на взаимно опознаване, уважение, сътрудничество в образователно-възпитателния процес чрез допълнителни форми; утвърждаване на интеркултурното, гражданското и приобщаващото образование; овладяване и обогатяване на езиково-говорни норми от българския книжовен език чрез изучаване и пресъздаване на приказки, предания и легенди заедно с членове на семейството и учител; изграждане на ядро от активни родители за мултиплициране на натрупаните знания и отношения и участие в бъдещи дейности.

Ресурси

Човешки ресурси – в дейността участват учители и помощник-възпитатели от детската градина, както и медиатори от община Шумен.

Финансови ресурси – средства за материали и заготовки за изработване на традиционни символи, свързани с тематични празници или обичаи; средства за чай паузи; средства за възнаграждения за педагогически специалисти, помощник-възпитател и медиатор.

Материални ресурси – дейността се извършва в помещения на детската градина.

Изпълнение

„Уикенд училище“ е дейност, която създава условия за интеграция на деца от уязвими групи чрез развиване на творческите способности на децата, работа на родители, учители, педагогически специалисти в съвместни занимания. Тя се провежда в продължение на 30 месеца по проект на община Шумен и партньор – детската градина.

Дейността се реализира по тематични групи с ръководители – учители от ДГ „Пролетна дъга“, с участието и на медиатори. Провеждат се по определен график в съботни дни в рамките на 2 часа. В тези занимания се предлага участие на деца и родители в пресъздаване на традиции и обичаи от българския и ромския фолклор в ателие „Театрално изкуство“. Всички заедно се запознават с произведения от фолклора и с танци на различните етнически групи в ателие „Ромски фолклор“, а децата с желание се включват в пресъздаването им. Предлага се възможност за изработване на картички, пана, украси и декори чрез включване в ателие „Сръчни ръце“, където децата работят съвместно със своите родители.

Помощник-възпитателите подготвят средата, помагат при конкретните занимания и след приключването почистват помещенията. Определено е по-добре да са познати на децата, защото така заниманията преминават по-леко, без излишно напрежение.

Целеви групи и участие на заинтересованите страни

Целевите групи, към които е насочена практиката, са:

- обучители: педагогически и непедагогически екип;
- деца от уязвими групи, посещаващи детската градина;
- родители, братя, сестри на посочените деца.
- партньори: училищното настоятелство, общината, медиатори.

Резултати

Заниманията на децата, родителите и учителите се превърнаха в една от любимите ни дейности. Родителите проявяваха инициатива, участваха с желание и признаваха, че ще споделят наученото със своите близки.

Дейността „Уикенд училище“ се утвърди като място за изграждане на възможности за себеизразяване, социализация и приобщаване чрез развитие на познания и умения в областта на театъра, музиката, изобразителното и приложното изкуство и чрез усъвършенстване на комуникативните умения на децата.

Адаптиране

Практиката може лесно да бъде адаптирана към друг контекст, стига да има материали за заниманията, желаещи деца и родители да участват, и достатъчно подготвени педагогически специалисти.

**СБОРНИК „ДОБРИ ПРАКТИКИ НА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕТО
„ДЕТСКА ГРАДИНА – СЕМЕЙСТВО“ ПРИ РАБОТА С РОДИТЕЛИ ОТ УЯЗВИМИ,
МАРГИНАЛИЗИРАНИ ОБЩНОСТИ И С РОДИТЕЛИ НА ДЕЦА
СЪС СОП, С УЧАСТИЕТО НА ПЕДАГОГИЧЕСКИ
И НЕПЕДАГОГИЧЕСКИ ПЕРСОНАЛ“**

Рецензент: доц. д-р Генчо Вълчев

Коректор: Анна Попова

Дизайн: Юлиана Рибарова